МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ЧАЛЮК ЮЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА

УДК 330.342.146:339.9(043.3)

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У ПАРАДИГМІ ПОСТІНДУСТРІАЛІЗМУ

Спеціальність 08.00.01 – Економічна теорія та історія економічної думки

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2023

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі економічної теорії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор **КИРИЛЕНКО Володимир Іванович**, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, завідувач кафедри економічної теорії;

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор **ОСЕЦЬКИЙ Валерій Леонідович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки

доктор економічних наук, доцент **СІМАХОВА Анастасія Олексіївна**, Національний авіаційний університет, професор кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки

доктор економічних наук, професор **ГАЛУШКА Зоя Іванівна**, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування

Захист відбудеться «14» грудня 2023 р. о 10^{00} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.01 у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, за адресою: 03057, м. Київ, проспект Берестейський (Перемоги), 54/1, конференц-зал.

Із дисертацією можна ознайомитись на офіційному сайті https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_council/d-26.006.01/ та в науковій бібліотеці імені М.В. Довнар-Запольського Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради Лариса ЄМЕЛЬЯНЕНКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У геополітичному вимірі економічна соціалізація та перехід на постіндустріальний тип функціонування глобальної і національних економік справляють революційний вплив на сучасну систему міжнародних соціально-економічних відносин. Прийняття Цілей сталого розвитку і включення до них соціального захисту населення як однієї з головних складових перетворило цю сферу в ключовий елемент трансформації глобальної і національних економічних систем. У межах глобальної економіки соціалізація визначає можливість, з одного боку, посилити захист населення від життєвих проблем, а з іншого – покращити якість і результативність використання людських ресурсів в економічних процесах, що забезпечує синергетичний ефект. Соціалізація разом із розширенням третинного сектору економіки, активізацією інноваційних розробок і підвищенням ролі людського капіталу та диджиталізації формує базис конкурентоспроможності домашніх господарств та поліпшення добробуту населення, виступає драйвером якісних суспільних трансформацій і сталого розвитку. Становлення у структурі глобального середовища такого сегменту, як ринок соціальних послуг, сприяло розвитку змішаних систем соціального захисту, в яких поєднуються зусилля державних інститутів, інститутів місцевого самоврядування, міжнародних урядових і неурядових організацій, транснаціональних корпорацій, недержавних комерційних і некомерційних підприємств.

Актуальності та значущості набуває проблематика соціалізації економіки для повоєнного відродження економіки України, соціального захисту, інклюзії та соціальної згуртованості її громадян у часи найважчих випробувань. Водночас статус асоційованого члена ЄС потребує від України як держави із транзитивною економікою фундаментального реформування соціальної сфери з урахуванням світових тенденцій і країнових моделей соціалізації економіки, міжнародних норм і європейських соціальних стандартів, іноземного досвіду і специфіки національної соціально-економічної системи.

Теоретико-прикладні засади становлення парадигми постіндустріалізму та концептуальні положення соціалізації економічних систем відображені у фундаментальних працях таких видатних представників економічної науки, як І. Беверидж, Г. Беккер, С. Вард, К. Вейсблад, К. Вільямс, Ф. Гідінс, Ш. Дейнс, С. Дрюс, Ф. Дюкелоу, Є. Дюркгейм, Г. Еспінг-Андерсен, А. Кірхбергер, Г. Олвуд, К. Серес, І. Сільва, С. Стерн, Г. Турчетті, Д. Фельдман, Е. Хайнс, Дж. Хармачек, М. Хельмінен, Т. Хіра, Г. Шеннон, Й. Шумпетер, М. Янсен та інші. Вагомий внесок у дослідження проблем постіндустріальних перетворень суспільних відносин зробили українські дослідники, зокрема: І. Біла, О. Більська, З. Варналій, Т. Васильців, Т. Дейнека, З. Галушка, О. Гончаренко, Л. Ємельяненко, Т. Лункіна, В. Кириленко, А. Колот, С. Кузьмук, Е. Лібанова, Д. Лук’яненко, І. Луценко, В. Осецький, Є. Панченко, В. Сандугей, С. Сардак, О. Сідуняк, А. Сімахова, І. Стеблянко, С. Степаненко, Л. Цимбал, Т. Яхно. Тему розвитку постіндустріальної економіки та її впливу на сферу соціального захисту

у різні роки досліджували К. Бекельман, Ю. Бочарова, Д. Белл, К. Ватт, Л. Гіршхорн, О. Грішнова, В. Геєць, Н. Далевська, І. Каленюк, О. Костючик, А. Міллз, А. Морайтіс, О. Новікова, О. Отекурін, А. Пенті, Б. Савицька, В. Сатревич, О. Сидорчук, Б. Стеценко, В. Страутмане, С. Фан, К. Фрейтас, Ю. Харазішвілі, О. Чернега, М. Юніс та інші.

Однак, незважаючи на зростаючу кількість наукових публікацій, подальшого поглибленого аналізу потребує взаємодія соціалізації з економічними системами глобального, національного, мікро-, мезо- та макрорівнів. З урахуванням становлення постіндустріальної парадигми суспільства 4.0 особливого значення набувають проблеми соціального виміру інноваційності економік світу, диджиталізації процесів соціального захисту та терціаризації третинного сектору економіки. Для України принципово важливою є тема адаптації національного законодавства до європейських соціальних стандартів та до вимог соціального захисту населення, що були визначені Цілями сталого розвитку. Це зумовило вибір теми дисертації, її мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно планів науково-дослідної діяльності Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за темами: кафедри економічної теорії «Економічний розвиток в умовах глобалізаційних викликів» (номер державної реєстрації 0123U101328) та кафедри соціоекономіки та управління персоналом «Удосконалення державно-договірного регулювання оплати праці та механізму формування компенсаційного пакета і запровадження системи грейдів» (номер державної реєстрації 0117U001198). В межах зазначених тем особистий внесок здобувача полягає у: систематизації теоретичного підґрунтя аргументації детермінант та аналізі специфіки складових системи регулювання соціальних відносин у глобальній економіці; ідентифікації форм соціального партнерства і трипартизму, які активно застосовуються у практиці Міжнародної організації праці, та оцінюванні їх впливу на розвиток глобального ринку праці, соціально-трудових відносин.

Дисертаційна робота пов'язана з планами науково-дослідної діяльності Чернігівського національного технологічного університету, зокрема: теми «Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства» (номер державної реєстрації 0115U001150), «Особливості розвитку світової економіки в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0118U000789); теми «Соціально-демографічні параметри життя в сучасній політиці держави» (номер державної реєстрації 0118U000784); теми «Фінансові ринки країн, що розвиваються, в контексті глобальної конкурентоспроможності» (номер державної реєстрації 0118U004244). В межах зазначених тем здобувачем виявлено особливості формування інноваційних механізмів міжнародної фінансової допомоги, здійснено оцінювання специфіки функціонування системи регулювання соціальних відносин на глобальному, регіональному, національному рівнях та обґрунтовано пріоритети забезпечення їх дієвості.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методологічних підходів до системного дослідження передумов, особливостей, тенденцій соціалізації глобальної економіки, виявлення ключових детермінант та обґрунтування імперативів її розвитку в контексті становлення парадигми постіндустріалізму.

Виходячи із зазначеної мети та відповідно до логіки дослідження, у роботі поставлено та вирішено такі завдання:

– розкрити сучасну парадигму і методологію дослідження процесів соціалізації глобальної економіки;

– дослідити глобальні соціальні виклики та асиметрії соціально-економічного розвитку;

– охарактеризувати країнові моделі соціалізації економіки;

– проаналізувати механізми реалізації глобальних соціальних стратегій міжнародними урядовими організаціями;

– ідентифікувати детермінанти соціальної активності міжнародних неурядових організацій;

– визначити імперативи соціалізації економіки та соціальні інновації Європейського Союзу;

– розглянути сучасні моделі та новітні тренди корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій;

– дослідити методику проведення економічної діагностики результативності корпоративної соціальної відповідальності;

– розкрити особливості формування і сучасні тренди розвитку корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій в Україні;

– провести оцінювання диджиталізації як соціально-економічного феномену і драйверу суспільних трансформацій;

– визначити соціальні виміри інноваційності економік світу і розробити напрями підтримки та запровадження соціальних інновацій в Україні;

– запропонувати диверсифікацію фінансових джерел розвитку соціально орієнтованої економіки з акцентом на економіку України;

– розкрити фактори макро-, мезо- і мікровпливу соціальних послуг на процеси соціалізації економіки;

– провести ідентифікацію організаційно-економічних детермінант оптимізації структури й ефективності соціальних послуг;

– запропонувати до впровадження механізм відбору соціальних послуг в Україні.

Об'єктом дослідження виступають процеси економічної соціалізації в умовах переходу на постіндустріальний тип функціонування глобальної і національних економік.

Предметом дослідження є теоретико-методологічний інструментарій ідентифікації детермінант та обґрунтування імперативів соціалізації глобальної економіки з урахуванням постіндустріальної парадигми суспільства 4.0.

Методи дослідження. Методологічною базою дисертаційної роботи слугує сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

У першому та другому розділах роботи використано методи: *логічного узагальнення та наукової абстракції* – для уточнення понятійно-категоріального апарату соціалізації глобальної економіки в умовах переходу на постіндустріальну парадигму розвитку світової та національних економічних систем; *порівняльного аналізу* – у дослідженні підходів до визначення терміну «соціалізація економіки»; *системного аналізу і синтезу, індукції й дедукції* – для ідентифікації історичних етапів соціалізації економіки, а також глобальних соціальних викликів та асиметрій; *економіко-статистичний* – в оцінці реалізації глобальних соціальних стратегій міжнародними урядовими організаціями; *кореляційно-регресійного аналізу* – для встановлення рівня реалізації соціальних викликів країнами світу; *PESTLE-аналізу* – у процесі поглибленого пізнання детермінант соціальної активності міжнародних неурядових організацій, а також імперативів соціалізації економіки та соціальних інновацій Європейського Союзу.

У третьому та четвертому розділах дослідження застосовано методи: *порівняльного аналізу* – у процесі дослідження сучасних моделей корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) транснаціональних корпорацій (ТНК) і розробки моделі КСВ ТНК для України; *компаративної оцінки* – у визначенні актуальних глобальних трендів розвитку КСВ ТНК; *системного аналізу* – для розкриття місця та ролі диджиталізації у прискоренні процесів соціалізації глобальної і національних економічних систем; *SWOT-аналізу* – щоб оцінити загрози, можливості та перспективи цифровізації економіки в Україні; *економіко-математичної діагностики* – у прогнозуванні сценаріїв розвитку диджиталізації та цифрової економіки.

У п’ятому розділі роботи використано: *метод наукової абстракції* – у процесі поглибленого пізнання детермінант впливу соціальних послуг на соціалізацію глобальної та національних економічних систем; *метод системного аналізу* – у контексті розкриття місця та ролі соціальної економіки на різних рівнях функціонування соціально-економічних систем (глобальний, національний); *методи систематизації, групування та логічного узагальнення* – для систематизації наукової інформації, формування пропозицій і висновків; *графічний* – для унаочнення результатів дисертаційної роботи.

Інформаційну базу дослідження становлять теоретико-методологічні та науково-практичні напрацювання вітчизняних та іноземних учених, міжнародні, українські та зарубіжні нормативно-правові акти і методичні розробки, статистична інформація щодо проблематики соціалізації глобальної і національних економічних систем під час переходу на постіндустріальну парадигму розвитку, а також аналітичні звіти наукових експертів ПРООН, ЕКОСОР, ОЕСР, Світового банку, МВФ, МОП, ФАО, ВООЗ, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Європейської Комісії, Ради Європи, закони України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, Державної служби зайнятості України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні доцільності соціалізації глобальної економіки на етапі постіндустріального розвитку суспільства 4.0, визначенні теоретико-методологічних підходів та емпіричного інструментарію щодо забезпечення ефективності політики соціального захисту населення та ідентифікації ключових напрямів його реформування в умовах загострення глобальних проблем людства, науково-методичній розробці та удосконаленні інтегральних індексів, моделей, інструментів, рекомендацій прикладного характеру, спрямованих на реалізацію глобальних соціальних викликів сучасності. Найважливіші результати, що характеризують наукову новизну результатів дослідження і виносяться на захист, полягають у наступному:

***вперше*:**

– обґрунтовано науково-методичний підхід до аналізу реалізації країнами різного рівня доходів і регіону актуальних соціальних викликів та оцінювання їх кумулятивного впливу на глобальну і національні соціально-економічні системи. Запропонований автором підхід передбачає емпірично адаптований алгоритм за логікою: виокремлення згідно Цілей сталого розвитку глобальних соціальних викликів та підбір індикаторів оцінки для кожного з них; покраїнове визначення рівня реалізації кожного соціального виклику і групування країн окремо за доходами і по регіонах; регресійний аналіз взаємозалежності, кумулятивного ефекту соціальних викликів та встановлення ключового з них, реалізація якого стає пріоритетною у країнах певного рівня доходів і регіону. Автором введено у науковий обіг нову дефініцію та індикатор "інтегральний індекс реалізації соціальних викликів", який запропоновано для теоретико-методологічного підґрунтя дослідження глобальних соціальних загроз і асиметрій. В результаті інтегрального оцінювання емпірично визначено рівень реалізації соціальних викликів у країнових моделях соціалізації економіки, що дало можливість здійснити ранжування моделей за пріоритетом результативності економічної соціалізації: соціал-демократична, консервативна, ліберальна, східно-азіатська, посткомуністична, середземноморська, латиноамериканська, ісламська (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3);

– розроблено комплексну графічну трикомпонентну модель розвитку соціальних послуг на основі дослідження динаміки розвитку третинного сектору глобальної економіки в ретроспективі за 100 років (1920–2020 рр.), що дозволило аргументувати: 1) тенденції (зростання потреб у соціальному захисті, уніфікація його напрямів і видів, збільшення законодавчого регламентування, вичерпання можливостей екстенсивного зростання, пріоритетна частка держави і розширення участі фінансових донорів); 2) проблеми (низька ефективність, конфлікт інтересів між державою і населенням, відсутність перевірки і врахування потреб, збільшення фінансового тиску на державні й місцеві бюджети); 3) напрями реформування на глобальному і національному рівнях (оптимізація витрат і пошук додаткових джерел фінансування, формування нових недержавних інститутів соціального захисту, підвищення інклюзивності й результативності, запровадження інновацій, імплементація іноземного досвіду).

Побудова моделі передбачає: збільшення впливу соціальних послуг / соціального захисту на глобальну і національні економічні системи; урахування особливостей національних соціально-економічних систем та індивідуальної специфіки осіб, які потребують соціального захисту, зокрема гендерної; формування синергетичних ефектів від взаємодії соціальних послуг з економічними системами на глобальному і національному рівнях (підрозділ 2.1);

– запропоновано моніторингову платформу реалізації імперативів соціалізації економіки на основі діагностики прогресу соціальних інновацій та визначення інституційного розриву між країнами ЄС і Україною. Інституційне забезпечення дієвості моніторингової платформи передбачає взаємодію організацій: по-перше, Комісії з конкурсу соціальних інновацій, до повноважень якої віднести встановлення критеріїв оцінки і відбору інноваційних проєктів; по-друге, Фонду соціалізації економіки України, який би займався фінансовими питаннями; по-третє, долучити до платформи Форум «Найкращі соціальні проєкти України», який зобов'язати акумулювати світовий і український досвід реалізації соціальних інновацій через співпрацю з Фондом соціалізації економіки та Комісією з конкурсу соціальних інновацій, а також з приватними й державними науковими установами. У перспективі можливе приєднання Форуму «Найкращі соціальні проєкти України» до Бази даних соціальних інновацій ЄС. Реалізація наданих рекомендацій дасть можливість наблизити інституційну базу України до стандартів ЄС, залучити ширше коло організацій і зацікавлених сторін до розв'язання актуальних викликів соціально-економічної системи України, мультиплікувати процес соціалізації економіки України через обмін досвідом впровадження соціальних інновацій (підрозділ 2.3);

***удосконалено*:**

– критеріальну базу оцінювання відповідності трендів розвитку КСВ ТНК в Україні сучасним світовим трендам КСВ ТНК за складовими: екологія, кліматична позитивність, захист біорізноманіття, зелені технології, корпоративне управління, підвищення прозорості, зростання уваги до працівників, а не лише до акціонерів, відповідальне споживання і виробництво, збільшення самостійності робітників, стійкі мережі постачання, соціальна діяльність, благодійність, зворотний рекрутинг, постачання медичних препаратів і послуг, соціальні інвестиції, підтримка філантропічної діяльності працівників, розвиток місцевих громад, різноманітність та інклюзія, активізм трендів. На основі оцінювання відповідності сучасним світовим трендам корпоративної соціальної відповідальності було визначено напрями реформування КСВ ТНК в Україні за ESG-показниками, де ключове значення повинні мати екологія, соціальна діяльність і корпоративне управління (підрозділ 3.3);

– методично-комплексний підхід до ідентифікації реалізації моделей розвитку диджиталізації в Україні, який, на відміну від існуючих, використовує SWOT-аналіз стимулюючих (внутрішніх і зовнішніх) та дестабілізуючих (внутрішніх і зовнішніх) факторів динаміки процесів цифровізації економіки країни. За результатами SWOT-аналізу спрогнозовано три можливих сценарії розвитку диджиталізації: консервативний (інерційна

модель), помірний (еволюційна модель) та швидкого зростання (форсована модель). Для функціонування соціально-економічної системи України за третім сценарієм запропоновано до практичного використання сукупність ключових показників ефективності (Key Performance Indicators, KPI), що розподілені на загальноекономічні, ІТ-галузі, цифрової інфраструктури, фінансового сектору, бізнесу, трудових ресурсів, соціальної сфери, державного управління (підрозділ 4.1);

– інструментарій дослідження адаптивної системи соціального інвестування шляхом побудови матриці диверсифікації його джерел. Матриця включає показники макро-, мезо- і мікрорівнів інвестиційних проєктів, форм надання фінансів, термінів збору і надходження коштів, рівня бюрократії і рівня контролю. За цими компаративними ознаками виявлено специфіку, недоліки та можливості диверсифікованих джерел фінансування: міжнародних організацій, благодійних фондів, національних державних установ, національних суб'єктів підприємницької діяльності, місцевих органів влади, іноземних державних установ, приватних іноземних підприємств, фінансових кооперативів, банків розвитку суспільства, кредитно-ощадних асоціацій, краудфандингу, спільного бюджетування, облігацій соціального впливу, криптовалюти (підрозділ 4.3);

– організаційно-економічний механізм (ОЕМ) оптимізації структури та ефективності соціальних послуг, який обумовлений сформованою сукупністю нормативно-правових вимог і характеристик; визначеною блок-схемою функціонування, в основу якої покладено модель «чорної скриньки», що враховує вплив зовнішнього середовища та взаємодію цільової, керуючої, функціональної підсистем і підсистеми забезпечення з керованою підсистемою за рахунок застосування чітких методів, інструментів, важелів і мотивації; а також включає три показники ефективності: оцінка якості управління, формування і функціонування ОЕМ – співвідношення обсягів наданих соціальних послуг до потенційно можливих, оцінка результативності управління, формування і функціонування ОЕМ – співвідношення обсягів наданих соціальних послуг до необхідних, оцінка економічної ефективності управління, формування і функціонування ОЕМ – співвідношення динаміки зростання продуктивності праці надавачів послуг до динаміки збільшення витрат ресурсів щодо їх надання (підрозділ 5.2);

– теоретичні підходи до формування механізму відбору соціальних послуг в Україні, що дасть можливість оптимізувати процеси відбору певних соціальних послуг і груп соціальних послуг; сформувати сукупність соціальних послуг на національному, регіональному і місцевому рівнях функціонування системи соціального захисту з урахуванням обмежень, потреб, можливостей, вимог і ресурсів замовників / надавачів / отримувачів (споживачів) соціальних послуг; імплементувати іноземний досвід і зробити вибір між потенційними та існуючими послугами; використовувати для відбору соціальних послуг показник чистої теперішньої вартості (NPV), коефіцієнт вигоди / витрати (B/C) і методики зваженої рейтингової оцінки. Результатом запровадження механізму відбору соціальних послуг в Україні має стати збільшення ефективності окремих

соціальних послуг, сукупності соціальних послуг, національної системи соціального захисту (підрозділ 5.3);

***набули подальшого розвитку*:**

– холістичний підхід із застосуванням PESTLE- і SWOT-аналізу до оцінки діяльності міжнародних неурядових організацій (МНУО), що уможливило спрогнозувати посилення їх стабілізуючого впливу на сучасні геополітичні процеси через механізми краудсорсингу і краудфандингу, громадського активізму і лобізму, соціального діалогу і багатосторонніх договірних практик, електронної комунікації, мобілізації народних рухів. У недалекій перспективі МНУО зможуть сформувати глобальне громадянське суспільство, яке буде впливати на світову політику, міжнародні відносини не менш істотно, аніж у національних рамках громади, суспільство чинять тиск на уряд країни, її політичне керівництво (підрозділ 2.2);

– економічна діагностика корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій у країнах, що розвиваються, і державах із транзитивною економікою, алгоритм застосування якої охоплює визначення мети КСВ для ТНК та її стейкхолдерів, принципів та інформаційної бази проведення діагностики, вибір напрямів і методів економічного діагностування, підбір показників проведення діагностики і критеріїв їх оцінки, формування висновків діагностики та виявлення недоліків КСВ для ТНК та її стейкхолдерів, внесення коригувань у КСВ зі сторони ТНК та її стейкхолдерів. Авторська методика діагностування ґрунтується на можливості проведення повної і експрес-діагностики, запровадженні чотирьох рівнів діагностування (індивідуальний, два рівні субіндексів і тотальний / інтегральний індекс), діагностуванні зовнішнього і внутрішнього середовищ ТНК, використанні методу радару і статистичних підходів (підрозділ 3.2);

– концептуальний сценарій розвитку соціальних інновацій, який передбачає структурно-логічну схему формування загальнодержавної системи розробки, розвитку і реалізації соціальних інновацій в Україні, яка об’єднує регіональні (обласні, районні) системи на інституційній, законодавчо-нормативній, інфраструктурній та ресурсній основі, включає сукупність вітчизняних та іноземних розробників / експортерів / імпортерів / споживачів соціальних інновацій, а також враховує досвід міжнародних та іноземних національних систем, перебуває з ними у взаємозв’язку і взаємовигідній співпраці. Україна потребує оптимізації процесів розробки / експорту / імпорту / споживання соціальних інновацій, утворення національної системи інкубаторів новітніх брендів, банків і ринків передових ідей, приєднання до міжнародних мереж співробітництва (підрозділ 4.2);

– типологізація технологій Fintech на основі ідентифікації їх переваг та можливостей. Рекомендовано до застосування у цифровому форматі такі інноваційні фінансові технології, як управління особистими фінансами та електронні платіжні операції за допомогою програмних продуктів і додатків до мобільних телефонів; p2p-кредитування без залучення фінансових інститутів з використанням спеціальних онлайн-майданчиків запозичення грошей; аналіз великих масивів даних (Big Data); InsureTech-автоматизація страхового

обслуговування; необанки, які переводять банківське обслуговування у віртуальний простір; роботи-консультанти, штучний інтелект; РегТех-електронна верифікація змін у законодавстві й адаптація до них бізнесу; блокчейн, що містить розподілені реєстри даних про всі послідовні транзакції учасників системи; цифрові технології інтеграції з використанням корпоративних додатків EAI, A2A, B2Bi, BPM для оптимізації фінансових витрат (підрозділ 4.3).

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень соціалізації глобальної економіки у парадигмі постіндустріалізму на основі індикативного аналізу її передумов, особливостей, тенденцій, ідентифікації детермінант та імперативів (інформатизація, цифровізація, терціаризація, фінансизація, інновації). Викладені в дисертації авторські напрацювання знайшли практичне застосування в діяльності державних органів влади, неурядового сектору в процесі реалізації заходів з удосконалення нормативної бази та в процесі створення програмно-цільових документів, пов'язаних із реалізацією соціальної політики. Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації автора були використані:

– на національному рівні: *Радою підприємців* при *Кабінеті Міністрів України* при підготовці Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки та при розробці плану заходів з реалізації Стратегій розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (довідка №166/07-22 від 05.07.2022); *Державним центром зайнятості* при обґрунтуванні взаємного визнання країнами ЄС дипломів про освіту та порівнянності кваліфікацій, а також диверсифікації освітнього процесу з використанням франчайзингових програм, дуального навчання (довідка №01/1377/01-35-22 від 07.09.2022);

– на міжнародному рівні: *Eastern European Development Agency n.o.* (Словаччина, Братислава) при оцінці рівня соціалізації економіки, економічній діагностиці корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних компаній (довідка №A-07/6 від 08.07.2022); *Eastern European Center of the Fundamental Researchers* (Чеська Республіка, Прага) у міжнародному проєкті "Ukraine and the EU: cultural industries, integration, globalization of society" 2021–2022 років при розробці механізмів адаптації України до європейських соціальних стандартів, наданні пропозицій повоєнного відродження України (довідка від 14.12.2022);

– на регіональному рівні: *Науково-дослідним інститутом соціально-економічного розвитку (НДІСР)* (довідка №55/22 від 12.07.2022) з метою контролю за використанням бюджетних коштів у сфері освіти за допомогою міжнародного інструментарію BOOST та у галузях екології, охорони здоров'я за допомогою інформаційної системи GIS; *ГО «Україно-словацький центр співпраці»* при розробці пропозицій щодо фінансування соціально-орієнтованої та соціальної економік в Україні, а також розробці спільних україно-словацьких програм сприяння розвитку бізнесу, підготовці експертних матеріалів і висновків

з питань корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій (довідка № 14 від 29.07.2022).

Науково-методичні матеріали, висновки та пропозиції, розроблені та сформульовані у роботі Чалюк Ю.О. використані у науковій та освітній діяльності Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Науково-методичні розробки автора використані кафедрою економічної теорії в процесі формування загальних фахових компетенцій студентів при розробці навчальних програм, методичного забезпечення та викладанні дисциплін зі спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економічна аналітика»: «Сталий розвиток (Sustainable development)», «Методологія економічного аналізу», «Системний аналіз», «Інституційний аналіз», «Історія економічних учень», що сприяє покращенню якості та ефективності освітнього процесу (довідка від 11.04.2023).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом власних розробок автора. Наукові положення, розробки прикладного характеру, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві, відображено у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційної роботи пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, зокрема: ««Україна і світ»: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин» (м. Київ, 2017 р.); «Корпоративні фінанси» (м. Київ, 2018 р.); «Актуальні теоретичні та практичні проблеми наближення законодавства України до права ЄС» (м. Київ, 2019 р.); «Практики імплементації положень глави XXI Угоди між Україною та ЄС «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей»: управлінський аспект» (м. Київ, 2019 р.); «Цифрова економіка» (м. Київ, 2019 р.); «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (м. Київ, 2020 р.); «Ціннісно-орієнтований підхід в освіті» (м. Суми, 2020 р.); «Сучасні стратегії ґендерної освіти в умовах євроінтеграції» (м. Тернопіль, 2020 р.); «Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального» (м. Київ, 2020 р.); «Соціально-трудова сфера в координатах нової економіки та глобальної соціоекономічної реальності» (м. Київ, 2020 р.); «Priority directions of science and technology development» (м. Київ, 2020 р.); «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (м. Київ, 2020 р.); «Соціологія та сучасні соціальні трансформації» (м. Київ, 2020 р.); «Економіка, освіта, технології в контексті глобальних викликів» (м. Черкаси, 2021 р.); «Науково-практичні аспекти сучасної економічної освіти та науки: інновації, диджиталізація, інтеграція – ІДІ» (м. Одеса, 2021 р.); «Китайська цивілізація: традиції та сучасність» (м. Львів, 2021 р.); «Управління розвитком соціально-економічних систем» (м. Харків, 2022 р.); «Цифрова екосистема сучасного університету: епідемічні обмеження та виклики воєнного стану» (м. Київ, 2022 р.); «Принципи гендерної рівності та недискримінація як євроінтеграційні орієнтири у сфері вищої освіти» (м. Київ, 2023 р.).

Публікації автора. Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно і у співавторстві у 67 наукових працях загальним обсягом 81,86 д.а., особисто автору належить 70,86 д.а., з них: 2 одноосібні монографії, 6 розділів у колективних монографіях, 26 – у наукових фахових виданнях України, 5 – у зарубіжних виданнях, які зареєстровані у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science, 3 – в інших зарубіжних виданнях, 25 – в інших виданнях апробаційного характеру, відтворюють основний зміст роботи та наукові результати дисертації і відповідають нормативним вимогам МОН України.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 366 сторінок. Дисертація містить 36 таблиць на 31 сторінці, 49 рисунків на 30 сторінках та 10 додатків (22 таблиці) на 36 сторінках. Список використаних джерел налічує 432 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади аналізу передумов і тенденцій соціалізації глобальної економіки**» розкрито сучасну парадигму і методологію дослідження процесів соціалізації глобальної економіки, досліджено глобальні соціальні виклики та асиметрії соціально-економічного розвитку, охарактеризовано країнові моделі соціалізації економіки.

В дисертації визначено, що трансформація національних і світової економічних систем сприяла посиленню вияву їх соціалізації та ролі послуг, зокрема соціальних, у процесах забезпечення сталого зростання. Автором обґрунтовано соціалізацію однією з ключових характеристик глобальної і провідних національних економік, яка разом із розширенням третинного сектору, активізацією інноваційних розробок і підвищенням ролі людського капіталу та диджиталізації слугує базисом їхнього зростання, поліпшення добробуту домашніх господарств і забезпечення конкурентоспроможності.

В процесі дослідження ідентифіковано соціалізацію як складне наукове явище, що розглядається або як складова окремих галузей знання (наприклад, політика, педагогіка, психологія, культурологія), або як одна з головних характеристик глобальної і національних економічних систем. Автором в дисертації доведено, що *соціалізація у широкому міждисциплінарному значенні* – це процес інтеграції людини у суспільне життя, її адаптації до норм, правил, цінностей соціуму. *Соціалізація економіки* являє собою процеси збільшення соціального захисту населення у межах досягнення синергетичного ефекту щодо поліпшення добробуту домашніх господарств і забезпечення сталого розвитку економічних систем відповідного рівня: глобальний, національний, регіональний. *Соціалізація у глобальному вимірі* набуває дещо модифікованого змісту через долучення до процесу відтворення людського ресурсу інтернаціональних чинників, пов’язаних з діяльністю міжнародних урядових і неурядових організацій, транснаціональних компаній, формуванням глобального інформаційно-комунікаційного середовища, становленням у структурі глобального ринку самостійного сегмента – ринку соціальних послуг. Отже, соціалізація глобальної економіки є динамічним процесом посилення її соціальної складової, подолання загроз і асиметрій розвитку соціальної сфери, уніфікації соціальних стандартів та забезпечення соціального захисту населення за участю глобальних акторів міжнародних соціально-економічних відносин.

Розроблено періодизацію динаміки процесів соціалізації економіки, виділено у хронологічній послідовності шість етапів її розвитку з ґрунтовною характеристикою кожного з них: перший етап (I – XIV ст.), другий етап (XIV – XIX ст.), третій етап (перша половина XX ст.), четвертий етап (50 – 90-ті роки XX ст.), п’ятий етап (90-ті роки XX ст. – до 2015 р.), шостий етап (2015 р. – дотепер). Розглянуто еволюцію наукових підходів до трактування поняття «соціалізація економіки» у монографічних дослідженнях таких вчених, як Й. Шумпетер (1942), В. Скот (1974), Д. Шарон, Т. Хіра (1987), С. Степаненко (1998), Н. Дєєва (2002), І. Луценко (2009), І. Стеблянко (2013), О. Сідуняк (2014),

О. Попадинець (2015), Т. Лункіна (2017), С. Кузьмук (2018), Т. Яхно (2019), З. Галушка (2020), І. Біла, В. Сандугей (2021). На основі порівняльного аналізу еволюції наукових поглядів та історичної хронології процесів соціалізації економіки можемо підсумувати, що поняття «соціалізація глобальної економіки» з'явилося у науковій літературі наприкінці XX ст. Проте від 2000 року розпочався новий етап теорії соціалізації економіки, у якому враховуються глобальні трансформації, іншими словами, процес зміни структури соціально-економічних систем у бік актуалізації соціальної складової. При цьому, за цивілізаційно-циклічним підходом у дослідженні глобальних трансформацій, суспільство у своєму розвитку проторувало три етапи: аграрний (до XVI ст.), індустріальний (XVI–XX ст.), постіндустріальний (від кінця XX ст.). До того ж постіндустріальний період розвитку суспільства відповідає двом останнім етапам соціалізації економіки, у рамках яких було включено і розширено питання глобалізації. Це дає можливість стверджувати, що теоретичні основи соціалізації глобальної економіки формувалися у руслі парадигми постіндустріалізму.

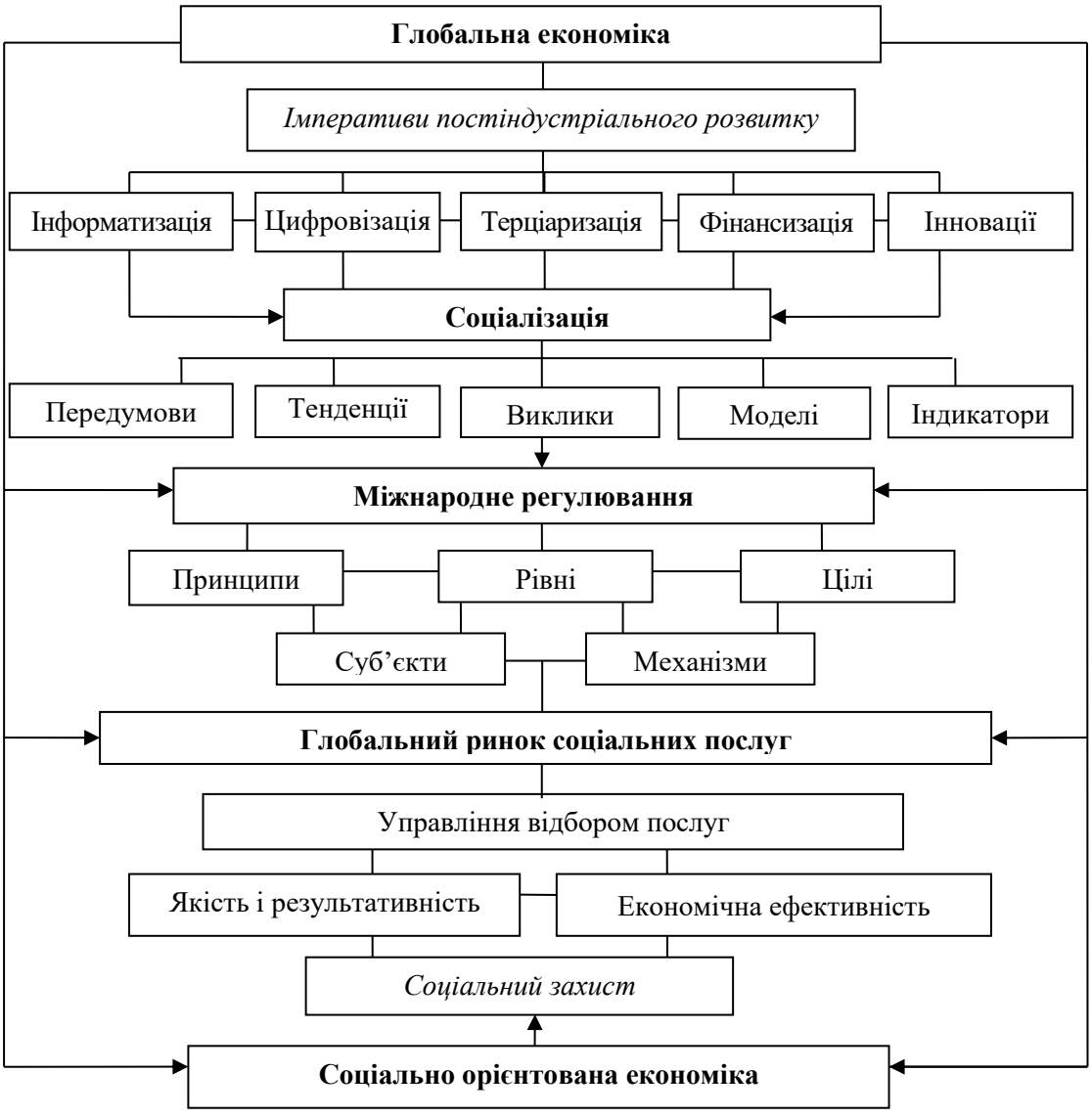

Рис. 1. Методологічний формат дисертаційного дослідження

Джерело: власні дослідження автора

У запропонованому автором методологічному форматі дослідження чітко простежується посилення соціальної складової у розвитку глобальної економіки, спрямування економічного вектору у бік формування соціально орієнтованої економіки. Структурно акцент зроблено на імперативах постіндустріального розвитку глобальної економіки, соціалізації як сучасному тренду і ключовому драйверу трансформаційних змін, глобальному регулюванні соціальної сфери, управлінні відбором соціальних послуг і соціальному захисті. Аргументовано, що всі компоненти поданого методологічного формату дослідження знаходяться у діалектичному взаємозв'язку і взаємозалежності (рис. 1).

Сучасну парадигму соціалізації глобальної економіки доцільно розглядати через призму трьох складових: дослідження передумов, які проявляються в актуалізації нових соціальних загроз, що постають на певному етапі розвитку глобальної соціально-економічної системи; дослідження тенденцій, втіленням яких є формування соціальних викликів щодо подолання наявних соціальних загроз, а також розвиток існуючих і поява нових моделей соціалізації економіки; дослідження результатів, тобто рівня соціалізації економіки. Виявлено циклічність соціалізації глобальної економіки і причинно-наслідковий зв'язок складових цього процесу: передумови впливають на тенденції (формування соціальних викликів, розвиток моделей соціального захисту), результативність яких сприяє подальшій динаміці процесу. Існує об'єктивна закономірність – чим краща реалізація наявних соціальних викликів, тим вище рівень соціалізації глобальної економіки.

Запропоновано альтернативний інтегрований індикатор оцінки рівня соціалізації економіки, що являє собою інтегральний індекс реалізації соціальних викликів, які з'явилися або актуалізувалися на певному етапі розвитку глобального суспільства. Використання саме цього показника забезпечує повноцінний і ґрунтовний науковий аналіз тенденцій і результатів досліджуваного процесу. На відміну від використання індексу людського розвитку та індексу соціального прогресу, альтернативний інтегрований індикатор оцінки рівня соціалізації економіки дозволяє враховувати повний перелік соціальних викликів, реалізація яких сприятиме подоланню загроз і асиметрій глобальної соціально-економічної системи. Перед міжнародною економікою постає потреба у подоланні дисбалансів розвитку соціальної сфери, забезпеченні соціального захисту населення. Згідно з цим завданням відбувається трансформація глобальної і національних економічних систем у напрямку посилення соціальної складової (рис. 2).

Розроблено науково-методичний підхід до аналізу глобальних соціальних асиметрій, що передбачає: виокремлення актуальних для сучасного етапу розвитку суспільства соціальних викликів; підбір індикаторів оцінки для кожного соціального виклику; збір даних по країнах і з'ясування рівня реалізації кожного соціального виклику; групування країн за рівнем доходів і по регіонах; регресійний аналіз взаємозалежності між соціальними викликами в країнах певного рівня доходів і регіону; встановлення ключового соціального виклику для країн певного рівня доходів та регіону. Виокремлено 14 соціальних викликів глобальної соціально-економічної системи, які відповідають 17 Цілям сталого розвитку.

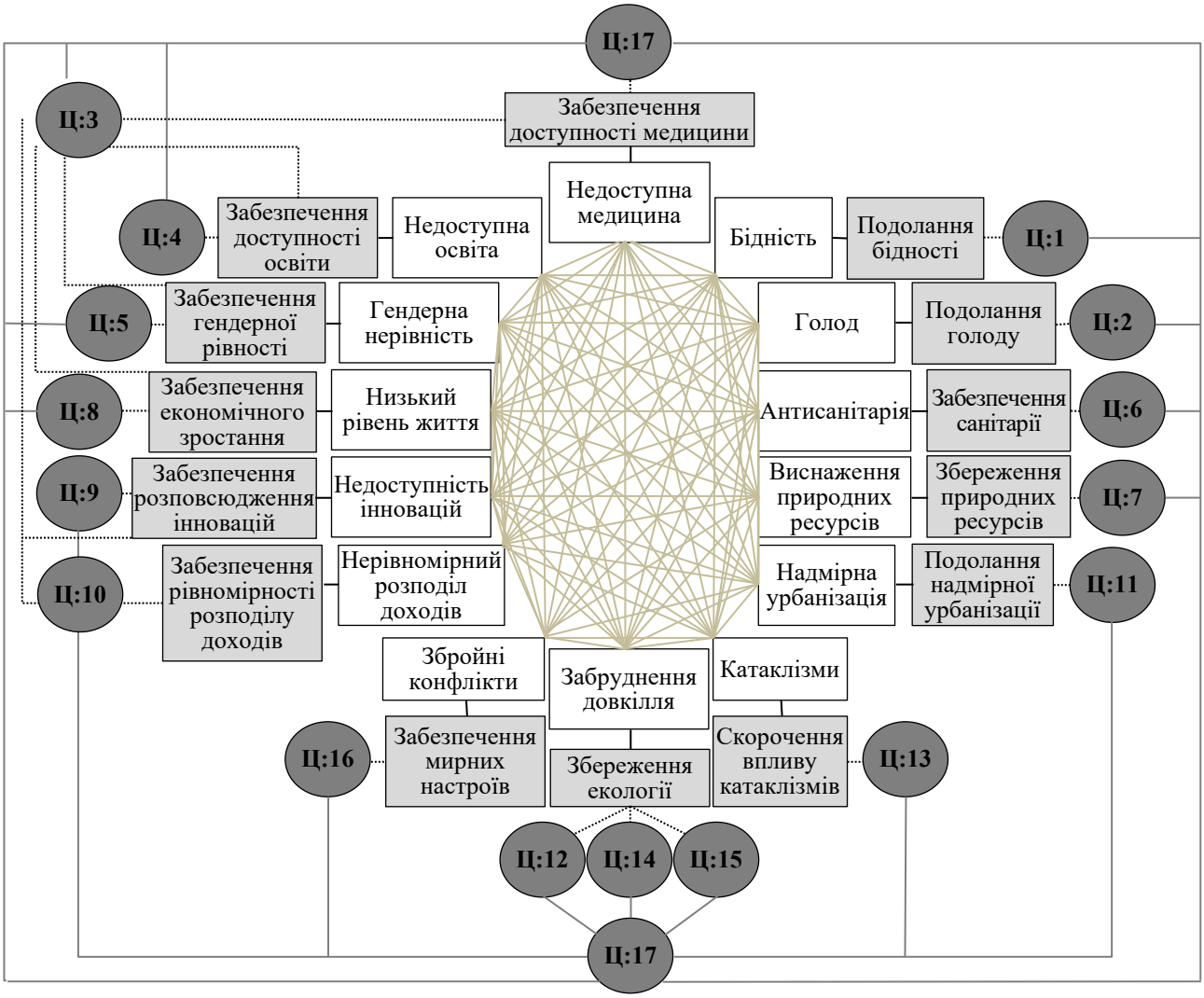

Рис. 2. Взаємозв'язок соціальних загроз, викликів і Цілей сталого розвитку

Примітки: білим кольором виділено соціальні загрози, світло-сірим – соціальні виклики, темно-сірим – Цілі сталого розвитку.

Джерело: власна розробка автора

За результатами дослідження глобальних баз даних визначено індикатори оцінки рівня реалізації зазначених соціальних викликів, що дозволяють охопити 184 країни. Встановлено, що найбільший сумарний розрив у рівні реалізації соціальних викликів наявний між країнами з високими доходами та доходами вище від середнього, а на другому місці – між країнами з доходами нижче від середнього та низькими. У регіональному розрізі найбільші асиметрії прослідковуються між Європою та Африкою південніше Сахари.

Запропоновано авторську класифікацію моделей соціалізації економіки, що враховує всі країни з високим рівнем доходів. Для повного формату ґрунтовного дослідження глобальних соціальних загроз і асиметрій у науковий обіг введено нову дефініцію "інтегральний індекс реалізації соціальних викликів". На його основі методом середньої медіанної розраховано рівень

реалізації соціальних викликів у країнових моделях соціалізації економіки (SCm), що дало можливість здійснити ранжування моделей у порядку зниження результативності економічної соціалізації: соціал-демократична – 76,14 SCm, консервативна – 75,39 SCm, ліберальна – 71,46 SCm, східно-азіатська – 71,44 SCm, посткомуністична – 71,09 SCm, середземноморська – 70,47 SCm, латиноамериканська – 66,15 SCm, ісламська – 62,93 SCm.

За результатами ранжування аргументовано перелік моделей соціалізації економіки та ідентифіковано у кожній із них рівень реалізації соціальних викликів, що надає можливість врахувати регіональні особливості під час відбору потрібної моделі для впровадження в конкретній країні з середнім чи низьким рівнем доходів, а також спрогнозувати очікувану вищу / нижчу результативність обраної моделі за умов схожих фінансових можливостей соціально-економічної системи країни. На практиці перед кожною державою постає проблема альтернативного вибору складових існуючих моделей соціалізації економіки для формування своєї унікальної та оптимальної соціально-економічної стратегії. Важливо у процесі пошуку пріоритетів віднайти потрібний баланс між застосуванням державних і ринкових інструментів регулювання соціальної сфери, централізацією і диверсифікацією джерел соціального захисту, використанням механізмів національної і наднаціональної координації соціального розвитку, забезпеченням економічної ефективності і дотриманням соціальної справедливості, активною і пасивною політикою зайнятості, становленням середнього класу і підтримкою малозабезпечених верств населення, зростанням бюджетного фінансування і зміцненням системи страхування, впровадженням дотаційної державної благодійності і активізацією можливостей працездатних громадян.

У другому розділі «**Інституційна динаміка глобальних імперативів соціалізації економіки**» проаналізовано механізми реалізації глобальних соціальних стратегій міжнародними урядовими організаціями, ідентифіковано детермінанти соціальної активності міжнародних неурядових організацій, визначено імперативи соціалізації економіки та соціальні інновації Європейського Союзу.

В роботі автором доведено планетарний масштаб соціалізації економіки на основі дослідження ролі міжнародних організацій у забезпеченні результативності подолання соціальних загроз і викликів. Встановлено, що фінансування офіційної допомоги розвитку країн здійснюється здебільшого такими донорами, як США, Європейський Союз, Німеччина, Велика Британія, Франція та Японія. За результатами проведеного аналізу структури міжнародного фінансування розвитку встановлено пріоритетність регіональних напрямів інвестування та його залежність від рівня доходів. З’ясовано, що основну допомогу Організації Об’єднаних Націй щодо розвитку країн провадять спеціалізовані установи ООН соціального спрямування, Програма розвитку ООН, Міжнародний дитячий надзвичайний фонд ООН, Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Близькосхідне агентство ООН для допомоги палестинським

біженцям і організації робіт. Визначено, що глобальне урядування, координація, інтеграція, фінансування та підзвітність становлять основу міжнародного інституційного механізму реалізації глобальних соціальних стратегій та характеризуються взаємопов'язаністю і в синергічній взаємодії протидіють соціальним загрозам на міжнародному, регіональному та національному рівнях (рис. 3).

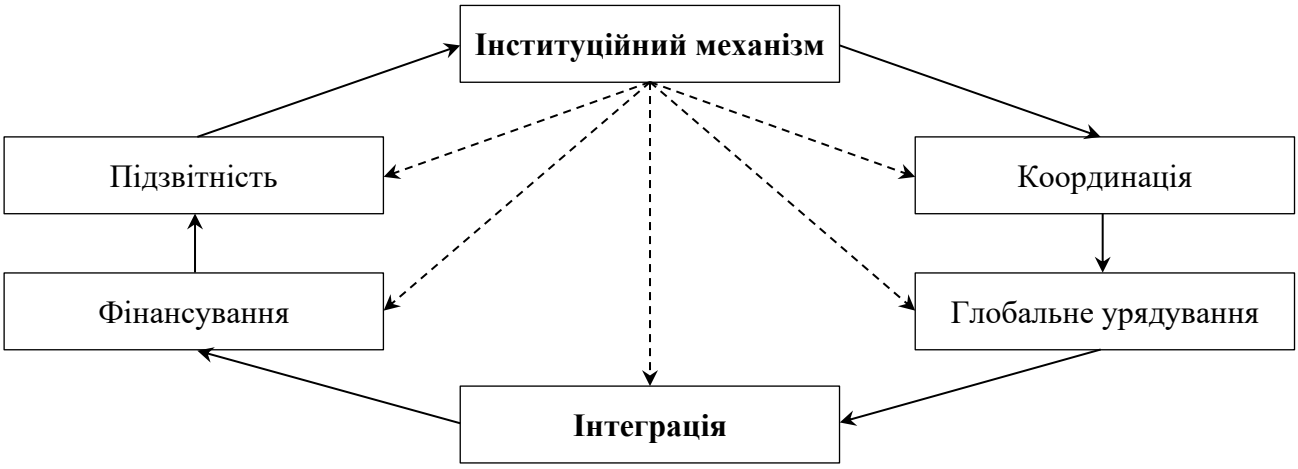

Рис. 3. Система механізмів реалізації глобальних соціальних стратегій міжнародними урядовими організаціями

Джерело: власна розробка автора

За результатами ретроспективного аналізу динаміки третинного сектору глобальної економіки за 100 років (1920–2020 рр.) сформовано комплексну графічну трикомпонентну модель розвитку соціальних послуг, що поєднує: тенденції (зростання потреб у соціальному захисті, уніфікація його напрямів і видів, збільшення законодавчого регламентування, вичерпання можливостей екстенсивного зростання, пріоритетна частка держави і розширення участі фінансових донорів); проблеми (низька ефективність, конфлікт інтересів між державою і населенням, відсутність перевірки і врахування потреб, збільшення фінансового тиску на державні й місцеві бюджети); напрями реформування на глобальному і національному рівнях (оптимізація витрат і пошук додаткових джерел фінансування, формування нових недержавних інститутів соціального захисту, підвищення інклюзивності й результативності, запровадження інновацій, імплементація іноземного досвіду).

В дисертаційній роботі аргументовано доцільність використання холістичного підходу у формуванні матриці PESTLE-аналізу соціальної активності міжнародних неурядових організацій, що доводить необхідність реформування і модернізації їх діяльності у напрямку правової регламентації статусу, санкційних і стимулятивних процедур, часткового делегування їм окремих функцій державних органів (рис. 4).

Загострення глобальних проблем людства вимагає від міжнародних неурядових організацій посилити свій стабілізуючий вплив на сучасні геополітичні процеси через механізми краудсорсингу і краудфандингу,

громадського активізму і лобізму, соціального діалогу і багатосторонніх договірних практик, електронної комунікації, мобілізації народних рухів. У недалекій перспективі міжнародні неурядові організації (МНУО) зможуть сформувати глобальне громадянське суспільство, яке буде впливати на світову політику, міжнародні відносини не менш істотно, аніж у національних рамках громади, суспільство чинять тиск на уряд країни, її політичне керівництво.

Рис. 4. PESTLE-аналіз факторів впливу на соціальну активність МНУО

Джерело: власні дослідження автора

Систематизовано практичні рекомендації з метою зменшення інституційного розриву між Україною та країнами-членами ЄС, які дотримуються принципів Європейського стовпа соціальних прав (рис. 5). Запропоновано моніторингову платформу реалізації імперативів соціалізації економіки на основі соціальних інновацій. Для її функціонування необхідно

сформувати Комісію з конкурсу соціальних інновацій, до повноважень якої віднести встановлення критеріїв оцінки і відбору інноваційних проєктів; створити Фонд соціалізації економіки України, який би займався фінансовими питаннями; долучити до платформи Форум «Найкращі соціальні проєкти України», який зобов'язати акумулювати світовий і український досвід реалізації соціальних інновацій через співпрацю з Фондом соціалізації економіки та Комісією з конкурсу соціальних інновацій, а також з приватними й державними науковими установами.

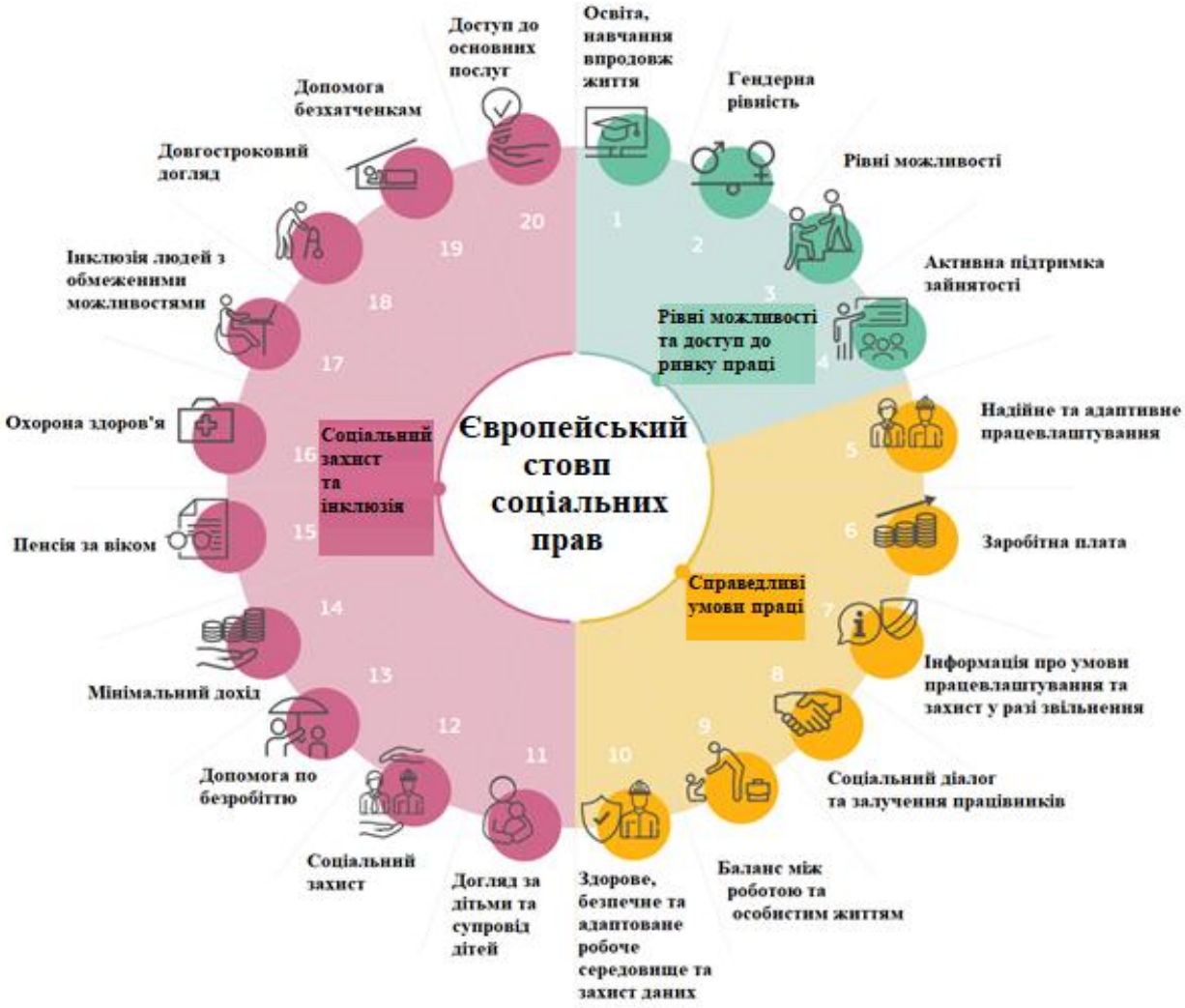

Рис. 5. Двадцять принципів Європейського стовпа соціальних прав

Джерело: побудовано на основі даних The European Pillar of Social Rights Action Plan: https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/

Рекомендовано реформування й адаптація глобальних та національних законодавчо-нормативних документів до нових вимог соціального захисту населення, що були визначені Цілями сталого розвитку. При цьому акцент зміщено з державної допомоги на використання змішаних підходів та залучення

комерційних і некомерційних недержавних організацій; збільшення кількості робітників сфери соціального захисту (дієвий інструмент боротьби з безробіттям і реформування ринків праці); навчання фахівців і недопущення непідготовлених осіб; розширення напрямів і категорій людей, що потребують соціальної допомоги; надання можливості вирішити свої проблеми через відповідні інститути, а не виступати постійним споживачем соціальних послуг; розміщення соціальних замовлень на майданчиках суб'єктів підприємницької діяльності, що збільшить можливості розвитку суб'єктів господарювання; формування і регламентація розгалуженого переліку соціальних послуг як складової третинного сектору економіки (зокрема за рахунок ліцензування, сертифікації й акредитації діяльності у цьому сегменті глобальної економічної системи).

У третьому розділі «**Ефективність соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій**» розглянуто сучасні моделі та новітні тренди корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій, досліджено методику проведення економічної діагностики результативності корпоративної соціальної відповідальності, розкрито особливості формування і сучасні тренди розвитку корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій в Україні.

В дисертації доведено важливість обґрунтування концептуального підходу до побудови ефективної моделі корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій для України. Наразі більшість ТНК використовують «соціальний демпінг» країн, що розвиваються, і держав із транзитивною економікою для забезпечення збільшення норми прибутковості бізнесу. ТНК вибудовують власну взаємодію з країнами-реципієнтами, спираючись на концептуальний підхід змагальної протидії та тиску: у країнах зі значною ринковою владою (економічно розвинені або з високим рівнем економічного розвитку) транснаціональні компанії використовують концепцію змагальної протидії, коли вони намагаються, використовуючи недоліки законодавчо-нормативної бази, протидіяти впливу державних інститутів та отримувати додатковий зиск від здійснення фінансово-господарської діяльності. У країнах із незначною ринковою владою (низький рівень економічного розвитку) ТНК використовують концепцію тиску і зниження соціальної відповідальності, шантажуючи виходом з країни або зменшенням рівня інвестиційних вкладень. Україну можна зарахувати до країн «соціального демпінгу», тобто країн, що зменшують соціальні зобов'язання ТНК через намагання залучити їх інвестиції до національної економічної системи. Однак деструктивний підхід потребує заміни на конструктивний, що буде містити взаємодію державних інститутів, соціальних груп, національних підприємств і населення з ТНК у межах КСВ для отримання синергетичного ефекту та додаткового зиску.

Для удосконалення національної моделі корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій України була розроблена авторська концепція побудови моделі та представлена її графічна інтерпретація, яка включає такі компоненти: концептуальний підхід до побудови моделі,

мотиви, мета, завдання та напрями застосування КСВ для ТНК в Україні; вибір базису розробки, рівня сприйняття і підходу до реалізації КСВ для ТНК в Україні; композиція складових моделі КСВ для ТНК в Україні на основі компаративної оцінки існуючих моделей; економічна діагностика результативності КСВ для ТНК в Україні (рис. 6).

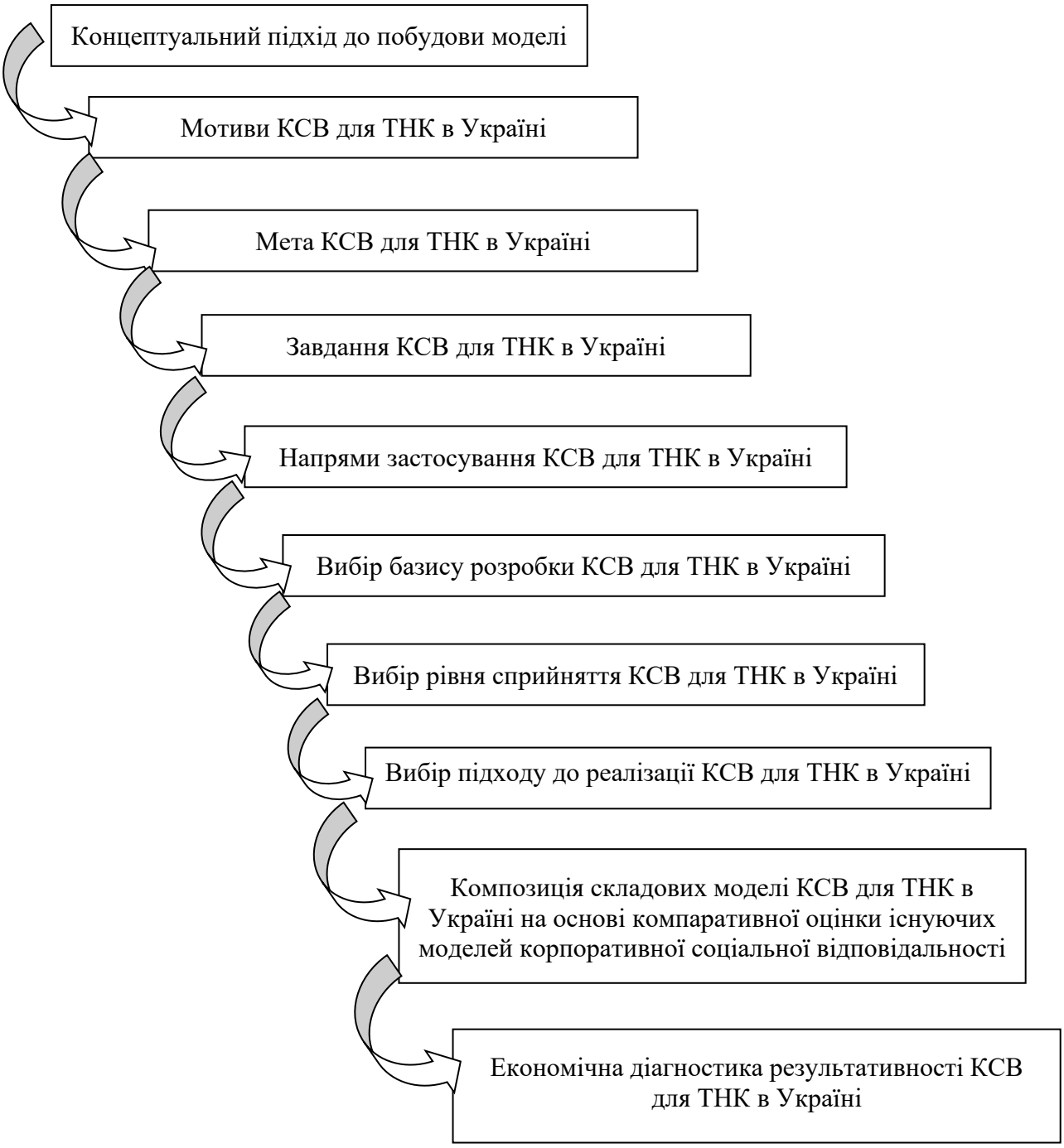

Рис. 6. Графічна інтерпретація концепції побудови сучасної моделі корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій для України

Джерело: власні дослідження автора

Проведено економічну діагностику корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій у країнах, що розвиваються, і державах із транзитивною економікою, алгоритм застосування якої охоплює визначення мети КСВ для ТНК та її стейкхолдерів, принципів та інформаційної бази проведення діагностики, вибір напрямів і методів економічного діагностування, підбір показників проведення діагностики і критеріїв їх оцінки, формування висновків діагностики та виявлення недоліків КСВ для ТНК та її стейкхолдерів, внесення коригувань у КСВ зі сторони ТНК та її стейкхолдерів. Удосконалена методика діагностування ґрунтується на можливості проведення повної і експрес-діагностики, запровадженні чотирьох рівнів діагностування (індивідуальний, два рівні субіндексів і тотальний / інтегральний індекс), діагностуванні зовнішнього і внутрішнього середовищ ТНК, використанні методу радару і статистичних підходів.

Здійснено оцінку відповідності трендів розвитку КСВ ТНК в Україні сучасним світовим трендам КСВ ТНК за складовими: екологія, кліматична позитивність, захист біорізноманіття, зелені технології, корпоративне управління, підвищення прозорості, зростання уваги до працівників, а не лише до акціонерів, відповідальне споживання і виробництво, збільшення самостійності робітників, стійкі мережі постачання, соціальна діяльність, благодійність, зворотний рекрутинг, постачання медичних препаратів і послуг, соціальні інвестиції, підтримка філантропічної діяльності працівників, розвиток місцевих громад, різноманітність та інклюзія, активізм трендів. На основі оцінювання відповідності сучасним світовим трендам корпоративної соціальної відповідальності було визначено напрями реформування КСВ ТНК в Україні за ESG-показниками, де ключове значення повинні мати екологія, соціальна діяльність і корпоративне управління.

Прикладний аспект матеріалів розділу знайшов своє наукове обґрунтування у Доповідній записці автора до Ради підприємців України при Кабінеті Міністрів України. Пропозиції щодо розвитку економічної діагностики корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій направлені на покращення управління секторальною структурою економіки України; спираються на удосконалену методику проведення діагностування; використані Радою підприємців при підготовці експортної стратегії України на 2017–2021 роки, зокрема, «дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі; враховані при розробці плану заходів з реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року.

У четвертому розділі **«Інноваційно-інвестиційний ресурс соціалізації міжнародної економіки»** проведено оцінювання диджиталізації як соціально-економічного феномену і драйверу суспільних трансформацій, запропоновано диверсифікацію фінансових джерел розвитку соціально орієнтованої економіки, визначено соціальні виміри інноваційності економік світу та напрями підтримки і запровадження соціальних інновацій в Україні.

В роботі автором обґрунтовано необхідність розкриття передумов, складових, переваг і недоліків диджиталізації як можливості об’єктивно довести,

що рівень її використання безпосередньо впливає на соціально-економічну систему, доходи і соціальний захист населення. Здійснено SWOT-аналіз стимулюючих (внутрішніх і зовнішніх) та дестабілізаційних (внутрішніх і зовнішніх) факторів динаміки процесів диджиталізації та цифровізації економіки в Україні, за результатами якого спрогнозовано три можливих сценарії розвитку диджиталізації і цифрової економіки країни: консервативний (інерційна модель), помірний (еволюційна модель) та швидкого зростання (форсована модель). Для функціонування соціально-економічної системи України за третім сценарієм запропоновано до практичного використання сукупність ключових показників ефективності (Key Performance Indicators, KPI), що розподілені на загальноекономічні, ІТ-галузі, цифрової інфраструктури, фінансового сектору, бізнесу, трудових ресурсів, соціальної сфери, державного управління.

Доведено, що розвиток соціальних інновацій є сучасним глобальним трендом та впливає на соціально-економічні системи макро-, мезо- і мікрорівнів, розв'язання економічних, соціальних і екологічних проблем, покращення рівня та якості життя населення. Інновації, що застосовуються у межах цифрових технологій, можна розподілити на чотири групи, використовуючи кожну з них для надання і підвищення ефективності соціального захисту: реінновація наявних цифрових технологій за рахунок їх маркетингового просування у нові сегменти споживачів, що дозволяє зменшити період і вартість надання послуг (роботи-консультанти, аналіз масивів даних / Big Data, формування електронних каталогів); удосконалення існуючих послуг за рахунок цифрових технологій та можливість економії ресурсів й охоплення більшої кількості споживачів (формування сторінок у соціальних мережах, надання онлайн-послуг і консультування, доступ до довідкової цифрової інформації); симбіоз та синергія поєднання традиційних послуг із цифровими технологіями (залучення інвестицій і кредитних ресурсів у проєкти соціального захисту через краудфандинг і кредитування p2p, платежі через цифрові платформи, пошук ресурсів благодійності через маркетплейси); використання інноваційних брендів для надання соціальних послуг (штучний інтелект, автоматизовані рішення для інвестування у проєкти соціального захисту, підбір інклюзивного набору послуг).

Автором доведено необхідність оптимізації процесів розробки / експорту / імпорту / споживання соціальних інновацій, утворення національної системи інкубаторів новітніх брендів, банків і ринків передових ідей, приєднання до міжнародних мереж співробітництва. Представлено структурно-логічну схему формування загальнодержавної системи розробки, розвитку і реалізації соціальних інновацій в Україні, яка об'єднує регіональні (обласні, районні) системи на інституційній, законодавчо-нормативній, інфраструктурній та ресурсній основі, включає сукупність вітчизняних та іноземних розробників / експортерів / імпортерів / споживачів соціальних інновацій, а також враховує досвід міжнародних та іноземних національних систем, перебуває з ними у взаємозв'язку і взаємовигідній співпраці (рис. 7).

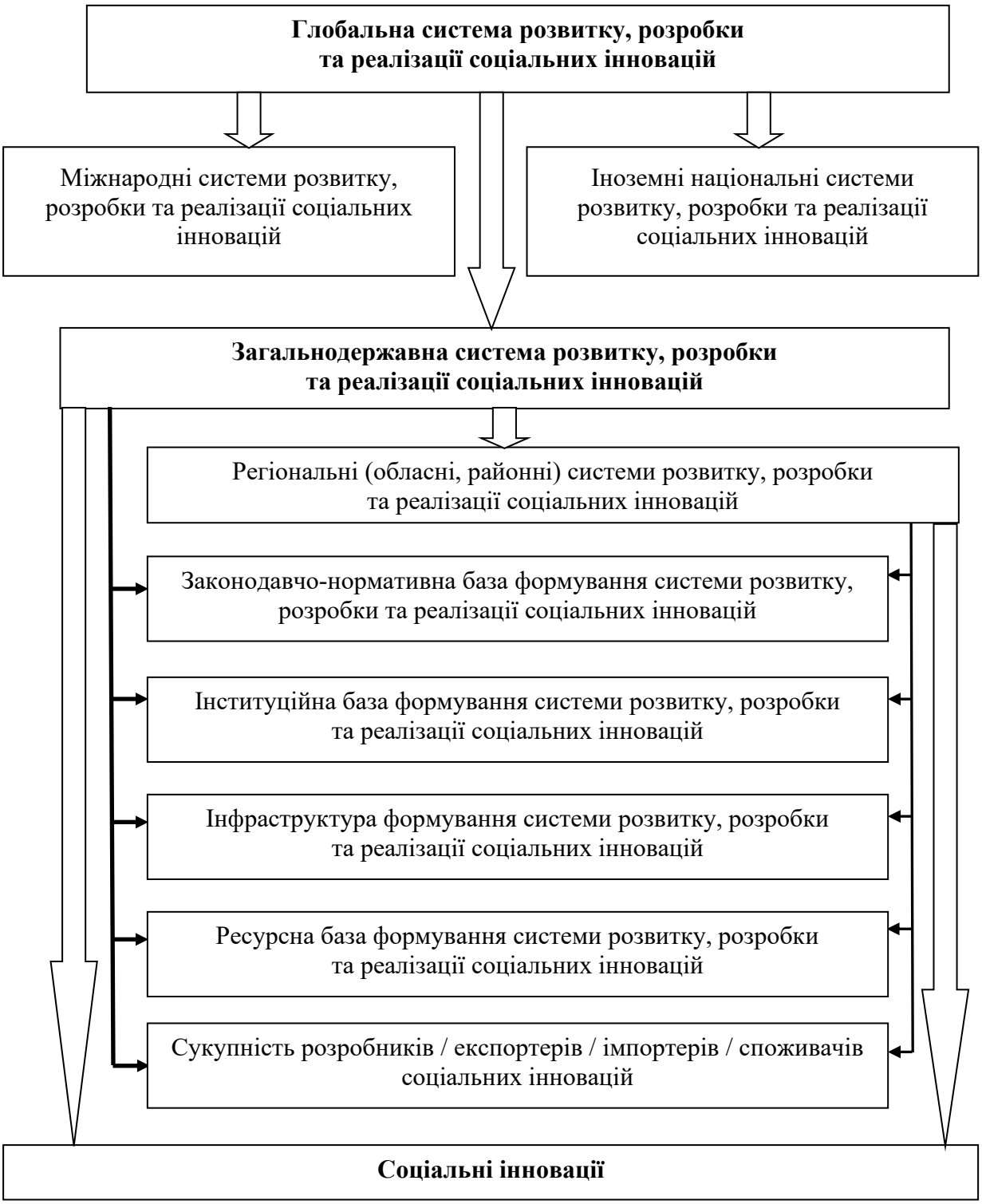

Рис. 7. Структурно-логічна схема формування системи розвитку, розробки та реалізації соціальних інновацій в Україні

Джерело: власні дослідження автора

Виявлено зміни підходів до розвитку соціально орієнтованої економіки, у яких базовими елементами стають соціальна економіка, соціальні інновації,

диджиталізація та цифрова економіка. Розкрито проблеми розвитку соціально орієнтованої економіки і соціальної економіки, де одна з головних проблем — це дефіцит фінансових ресурсів. В результаті проведення компаративного аналізу типів систем фінансування і джерел фінансування соціально орієнтованої економіки і соціальної економіки запропоновано для країн, що розвиваються, і держав із транзитивною економікою, до яких відносимо й Україну, використовувати адаптивну систему фінансування і розроблену автором матрицю диверсифікації фінансових джерел розвитку соціально орієнтованої економіки та соціальної економіки. Матриця диверсифікації джерел міжнародного інвестування побудована на основі показників макро-, мезо- і мікрорівнів інвестиційних проєктів, форм надання фінансів, термінів збору і надходження коштів, рівня бюрократії і рівня контролю. За цими компаративними ознаками виявлено специфіку, недоліки та можливості диверсифікованих джерел фінансування: міжнародних організацій, благодійних фондів, національних державних установ, національних суб'єктів підприємницької діяльності, місцевих органів влади, іноземних державних установ, приватних іноземних підприємств, фінансових кооперативів, банків розвитку суспільства, кредитно-ощадних асоціацій, краудфандингу, спільного бюджетування, облігацій соціального впливу, криптовалюти.

У п'ятому розділі **«Вплив соціальних послуг на соціалізацію глобальної економіки в умовах постіндустріалізму»** розкрито фактори макро-, мезо- і мікровпливу соціальних послуг на процеси соціалізації економіки, проведено ідентифікацію організаційно-економічних детермінант оптимізації структури й ефективності соціальних послуг, запропоновано до впровадження механізм відбору соціальних послуг в Україні.

В дисертаційній роботі доведено, що зміна вектору розвитку глобальної та національних економік у бік соціалізації викликала зростання важливості третинного сектору (сфери послуг), який є ключовим для економік розвинених країн і набуває дедалі більшого значення для економічних систем країн, що розвиваються, і держав із перехідною економікою. За цих умов підвищується значущість соціальних послуг з позицій розвитку сфери послуг на глобальному та національних рівнях. Збільшення кількості осіб (домашніх господарств, окремих груп громадян), що мають право на отримання соціальних послуг, зростання асортименту та обсягів надання таких послуг, залучення більшої кількості осіб у надання соціальних послуг роблять ринок соціальних послуг одним з основних для глобального та національного третинних секторів і сприяють піднесенню рівня соціалізації світової економіки та економік окремих країн світу. Проведено ідентифікацію детермінант впливу соціальних послуг на соціалізацію глобальної та національних економічних систем, у межах якої їх було розподілено на три групи: детермінанти мікрорівня окремих груп населення, територіальних одиниць, домашніх господарств та осіб; детермінанти мезорівня окремих галузей та регіонів; детермінанти макрорівня глобальної та національних економічних систем (рис. 8).

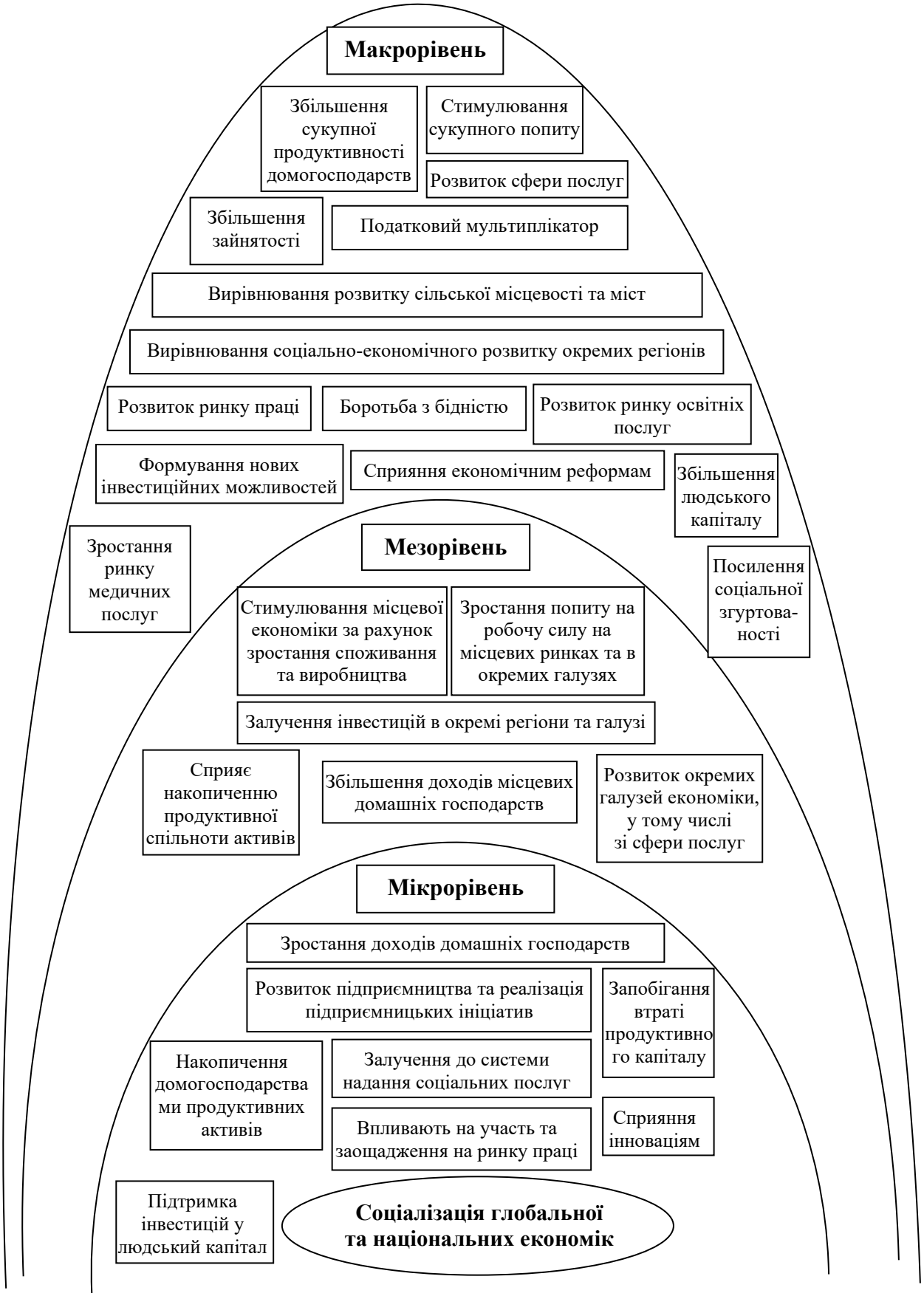

Рис. 8. Детермінанти впливу соціальних послуг на соціалізацію глобальної та національних економічних систем

Джерело: власні дослідження автора

За результатами проведеного аналізу показників та критеріїв визначення впливу соціальних послуг на соціалізацію глобальної економіки аргументовано потребу в удосконаленні існуючих методичних підходів з необхідністю зміщення акцентів на оцінювання економічної складової та ефектів від надання соціальних послуг як на рівні глобальної економіки, так і національних економічних систем. Дослідження методичних підходів до оцінювання розвитку сфери соціальних послуг в Україні виявило низку проблем як у національній методиці, що закріплена законодавчо, так і в альтернативних методиках, які розроблені за сприяння міжнародних та іноземних інститутів, зокрема Європейської комісії. Існує потреба в удосконаленні методичних підходів до оцінювання соціальних послуг, де особливу увагу має бути приділено встановленню їх впливу на соціалізацію глобальної та національних економік. Оптимізація витрат і пошук додаткових джерел фінансування, формування нових недержавних інститутів соціального захисту, підвищення інклюзивності й результативності, запровадження інновацій, імплементація іноземного досвіду – основні напрями реформування сфери соціальних послуг.

Запропоновано модифікацію організаційно-економічного механізму (ОЕМ) в напрямку оптимізації структури та ефективності соціальних послуг, який обумовлений сформованою сукупністю вимог і характеристик. Запропоновано блок-схему функціонування зазначеного механізму: 1) в організаційно-функціональну основу покладено модель «чорної скриньки», що враховує вплив зовнішнього середовища та взаємодію цільової, керуючої, функціональної підсистем і підсистеми забезпечення з керованою підсистемою за рахунок застосування чітких методів, інструментів, важелів і мотивації; 2) економічними важелями визначено три показники ефективності: оцінка якості управління, формування і функціонування ОЕМ – співвідношення обсягів наданих соціальних послуг до потенційно можливих, оцінка результативності управління, формування і функціонування ОЕМ – співвідношення обсягів наданих соціальних послуг до необхідних, оцінка економічної ефективності управління, формування і функціонування ОЕМ – співвідношення динаміки зростання продуктивності праці надавачів послуг до динаміки збільшення витрат ресурсів щодо їх надання.

Обґрунтовано підходи до трактування механізму відбору соціальних послуг в Україні, що дасть можливість оптимізувати процеси відбору певних соціальних послуг і груп соціальних послуг; сформувати сукупність соціальних послуг на національному, регіональному і місцевому рівнях функціонування системи соціального захисту з урахуванням обмежень, потреб, можливостей, вимог і ресурсів замовників / надавачів / отримувачів (споживачів) соціальних послуг; імплементувати іноземний досвід і зробити вибір між потенційними та існуючими послугами; використовувати для відбору соціальних послуг показник чистої теперішньої вартості (NPV), коефіцієнт вигоди / витрати (B/C) і методики зваженої рейтингової оцінки. Підсумковим результатом запровадження і функціонування механізму відбору соціальних послуг в Україні має стати збільшення ефективності окремих соціальних послуг, сукупності соціальних послуг, національної системи соціального захисту.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і подано нове вирішення наукової проблеми розроблення теоретико-методологічних підходів до системного дослідження передумов, особливостей, тенденцій соціалізації глобальної економіки, виявлення ключових детермінант та обґрунтування імперативів її розвитку в контексті становлення парадигми постіндустріалізму. Проведене дослідження дало можливість зробити узагальнюючі висновки теоретичного і праксеологічного значення та сформулювати прикладного характеру пропозиції.

1. Соціалізацію глобальної економіки у парадигмі постіндустріалізму доцільно розглядати як складний динамічний процес, в результаті якого багаторівнева соціально-економічна система створює умови для реалізації соціальних викликів. Перед міжнародною економікою постає об’єктивна необхідність у подоланні загроз і асиметрій розвитку соціальної сфери, забезпеченні соціального захисту населення. Згідно з цим завданням відбувається трансформація глобальної і національних економічних систем у напрямі посилення соціальної складової. У результаті порівняльного аналізу і зіставлення історичних етапів та еволюції теоретичних підходів доведено, що наукова проблематика соціалізації глобальної економіки збігається з поширенням постіндустріальної парадигми і формувалася у руслі її розвитку.

2. Сучасна парадигма соціалізації глобальної економіки розкривається через призму трьох складових: по-перше, дослідження передумов, які проявляються в актуалізації нових соціальних загроз, що постають на певному етапі розвитку глобальної соціально-економічної системи; по-друге, дослідження тенденцій, втіленням яких є формування соціальних викликів щодо подолання наявних соціальних загроз, а також розвиток існуючих і поява нових моделей соціалізації економіки; по-третє, дослідження результатів, тобто рівня соціалізації економіки. Рівень соціалізації глобальної економіки можна визначити за допомогою інтегрального індексу реалізації викликів суспільства, які формуються на основі появи соціальних загроз. Існує об’єктивна закономірність – чим краща реалізація наявних соціальних викликів, тим вище рівень соціалізації глобальної економіки. Виявлено циклічність соціалізації глобальної економіки і причинно-наслідковий зв’язок складових цього процесу.

3. Адаптація і реформування глобальних та національних законодавчих і нормативних документів до нових вимог соціального захисту населення були визначені Цілями сталого розвитку. При цьому акцент зміщується з державної допомоги на: використання змішаних підходів у наданні соціального захисту; розширення напрямів соціального захисту і категорій людей, що його потребують; підвищення інклюзивності, ефективності і результативності допомоги; забезпечення якості соціального захисту; оцінювання сучасних процесів терціаризації, прискореного розвитку третинного сектору економіки; ідентифікацію соціально-економічних наслідків переходу на гнучку модель

ринку праці, яка базується на оперативному закритті дефіциту працівників у галузі освіти, що знижує оплату праці і формує короткострокові трудові навички.

4. Розвиток інституційного середовища охоплює міжнародні організації, що забезпечують розробку, розповсюдження, впровадження, підтримку і контроль за введенням стандартів соціального захисту у країнах світу з акцентом на ті, що розвиваються, а також на держави з транзитивною економікою. В результаті аналізу структури міжнародного фінансування розвитку встановлено пріоритетність регіональних напрямів інвестування та його прив'язку до рівня доходів. Визначено, що глобальне урядування, координація, інтеграція, фінансування та підзвітність становлять основу міжнародного інституційного механізму реалізації глобальних соціальних стратегій та характеризуються взаємопов'язаністю і в синергічній взаємодії протидіють соціальним загрозам на міжнародному, регіональному та національному рівнях.

5. Загострення глобальних проблем людства вимагає від міжнародних неурядових організацій посилити свій стабілізуючий вплив на сучасні геополітичні процеси через механізми краудсорсингу і краудфандингу, громадського активізму і лобізму, соціального діалогу і багатосторонніх договірних практик, електронної комунікації, мобілізації народних рухів. Соціальна активність міжнародних неурядових організацій доводить необхідність реформування і модернізації їх діяльності у напрямку правової регламентації статусу, санкційних і стимулятивних процедур, часткового делегування їм окремих функцій державних органів. У недалекій перспективі міжнародні неурядові організації зможуть сформувати глобальне громадянське суспільство, яке буде впливати на світову політику, міжнародні відносини не менш істотно, аніж у національних рамках громади, суспільство чинять тиск на уряд країни, її політичне керівництво.

6. З метою зменшення інституційного розриву між країнами ЄС та Україною запропоновано заснувати моніторингову платформу реалізації імперативів соціалізації економіки на основі соціальних інновацій. Для її функціонування необхідно, по-перше, сформувати Комісію з конкурсу соціальних інновацій, до повноважень якої віднести встановлення критеріїв оцінки і відбору інноваційних проєктів; по-друге, створити Фонд соціалізації економіки України, який би займався фінансовими питаннями; по-третє, долучити до платформи Форум «Найкращі соціальні проєкти України», який зобов'язати акумулювати світовий і український досвід реалізації соціальних інновацій через співпрацю з Фондом соціалізації економіки та Комісією з конкурсу соціальних інновацій, а також з приватними й державними науковими установами. У перспективі можливе приєднання Форуму "Найкращі соціальні проєкти України" до Бази даних соціальних інновацій ЄС.

7. У сучасних умовах соціалізація економічних систем на глобальному і національних рівнях дає можливість забезпечити додатковим замовленням бізнес-структури, формувати нові робочі місця та розвивати окрему галузь економіки, яка пов'язана з наданням соціальних послуг. Підприємницькі структури, передусім ті, що стосуються діяльності транснаціональних

корпорацій, формують нову систему соціальних стандартів і стимулюють національні суб'єкти підприємницької діяльності долучатися до цієї системи на мезо- і макрорівнях. Соціальна відповідальність суб'єктів господарювання стає більш регламентованою й містить вагомий перелік соціальних норм, що дає змогу нівелювати тиск на державні владні інститути та інститути місцевого самоврядування.

8. Інтеграція глобальної і національних систем соціального захисту населення у глобальну та національні економіки дає можливість здобути синергетичний ефект за рахунок збільшення кількості робітників сфери соціального захисту (а це є одним з інструментів боротьби з безробіттям і реформування ринків праці); залучення до соціального захисту комерційних і некомерційних недержавних організацій, що дасть додатковий імпульс розвитку і диверсифікації економічних систем; розміщення замовлень зі сфери соціального захисту на площадках суб'єктів підприємницької діяльності (це розширить можливості розвитку суб'єктів господарювання); формування розгалуженого переліку соціальних послуг як складової третинного сектору глобальної та національних економічних систем (зокрема, за рахунок ліцензування, сертифікації й акредитації діяльності у цій сфері).

9. Розвиток соціальних інновацій є сучасним глобальним трендом та впливає на соціально-економічні системи макро-, мезо- і мікрорівнів, покращення рівня та якості життя населення. Україна потребує оптимізації процесів розробки / експорту / імпорту / споживання соціальних інновацій, утворення національної системи інкубаторів новітніх брендів, банків і ринків передових ідей, приєднання до міжнародних мереж співробітництва. Представлено структурно-логічну схему формування загальнодержавної системи розробки, розвитку і реалізації соціальних інновацій в Україні, яка об'єднує регіональні (обласні, районні) системи на інституційній, законодавчо-нормативній, інфраструктурній та ресурсній основі, включає сукупність вітчизняних та іноземних розробників / експортерів / імпортерів / споживачів соціальних інновацій, а також враховує досвід міжнародних та іноземних національних систем, перебуває з ними у взаємозв'язку і взаємовигідній співпраці.

10. Інновації, що застосовуються у межах цифрових технологій, можна розподілити на чотири групи, використовуючи кожну з них для підвищення ефективності соціального захисту: реінновація наявних цифрових технологій за рахунок їх маркетингового просування у нові сегменти споживачів, що дозволяє зменшити період і вартість надання послуг (роботи-консультанти, аналіз масивів даних / Big Data, формування електронних каталогів); удосконалення існуючих послуг за рахунок цифрових технологій та можливість економії ресурсів й охоплення більшої кількості споживачів (формування сторінок у соціальних мережах, надання онлайн-послуг і консультування, доступ до довідкової цифрової інформації); симбіоз та синергія поєднання традиційних послуг із цифровими технологіями (залучення інвестицій і кредитних ресурсів у проєкти соціального захисту через краудфандинг і кредитування p2p, платежі через

цифрові платформи, пошук ресурсів благодійності через маркетплейси); використання інноваційних брендів для надання соціальних послуг (штучний інтелект, автоматизовані рішення для інвестування у проєкти соціального захисту, підбір інклюзивного набору послуг).

11. Ризик нерівності виникає через концентрацію більшості світового багатства в економічно розвинених країнах, що дозволяє їм підвищувати стандарти соціального захисту населення, які не можуть бути виконані іншими країнами світу. Збільшення розшарування суспільства за майновою ознакою у країнах, що розвиваються, і державах із транзитивною економікою породжує незначну кількість багатих, малого прошарку середнього класу і великої кількості громадян, що перебувають на межі чи за межею бідності, що збільшує потреби у соціальному захисті таких країн. Концентрація земельного фонду країн у власності великих компаній (транснаціональні, національні) і заможних людей зменшує економічні та соціальні можливості для більшості громадян, особливо тих країн, які не належать до економічно розвинених.

12. Процеси глобалізації сприяють концентрації інвестиційних коштів у найбільш розвинених країнах і галузях, що мають найвищу фінансову віддачу. За таких умов точиться безперервна боротьба за перетік інвестицій між країнами, що розвиваються, і державами з транзитивною економікою. Це викликає локальні економічні кризи і формує «пастки розвитку» для таких країн, знижуючи потенціал соціального захисту населення. Ключовим стає прибуток підприємств, що спричинює скорочення персоналу й зниження оплати праці та потребує докладання значних зусиль на соціальний захист звільнених робітників та їхніх сімей. Нефінансові організації (промислові підприємства, сервісні компанії, благодійні організації та ін.) програють у боротьбі за інвестиції. Трансформуються глобальна та національні економіки, а також ринки праці щодо розвитку і забезпечення найбільш прибуткових галузей (наприклад, ІТ-сфера), що створює галузі аутсайдерів, робітники яких потребують соціального захисту через низьку оплату праці, і формує ставлення до сфери надання соціальних послуг як аутсайдеру глобальної і національних економічних систем.

13. Технологічний прогрес і зростання міжнародної конкуренції призводить до скорочення робочих місць у промисловості і сільському господарстві по всіх країнах. Боротьба за інвестиції сприяє переносу виробництв до країн із низькою оплатою праці, стаючи причиною масових звільнень персоналу, з чим не в змозі впоратися сфера послуг. Зниження витрат спонукає бізнес залучати трудових мігрантів, відмовляючись від дорожчої оплати власних громадян. Наведена ситуація збільшує навантаження на соціальну сферу у контексті підтримки безробітних та їхніх сімей, розвиток малого і середнього бізнесу, зростання витрат на перекваліфікацію персоналу загалом по країні.

14. Природні катаклізми і техногенні катастрофи, а також погіршення можливостей вести сільське господарство, що є основою отримання доходів для більшості сімей у країнах, що розвиваються, чинять додаткове навантаження на соціальні системи країн. Зростання витрат на боротьбу зі змінами клімату

викликає дефіцит грошових ресурсів у питаннях провадження заходів соціальної політики. Втрати від наслідків стихійних лих і техногенних катастроф ураховуються урядами країн як форс-мажорні обставини, що створює ситуацію, коли в країні бракує відповідних резервів на подолання наслідків, і тому кожен такий форс-мажор несе значне навантаження на систему соціального захисту країни і світу. Особливо складною вбачається ситуація у країнах, що розвиваються, і державах із транзитивною економікою, які не мають належних фінансових резервів на рівні приватних, муніципальних та владних інститутів.

15. Хронічна нестабільність і вразливість економічних систем на глобальному та національному рівнях, наявність тривалих економічних потрясінь, стихійні лиха і воєнні конфлікти породжують нерівномірний розвиток економік та систем соціального захисту. Не зважаючи на зростання міжнародних і національних неурядових благодійних організацій, а також витрат на гуманітарну підтримку країн, що постраждали, простежується швидке розшарування країн за рівнем соціального забезпечення. У країнах, що розвиваються, і державах із транзитивною економікою спостерігається швидке зростання політичної і соціальної активності громадян, натомість політичні та соціальні системи не готові до таких змін, що провокує політичні і соціальні вибухи та спотворює побудову і заважає нормальному функціонуванню систем надання / отримання соціальних послуг. Отже, сучасні геополітичні ризики і глобальні соціальні дисбаланси зумовлюють необхідність подальших спеціальних наукових досліджень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, розділи в колективних монографіях:

1. Чалюк Ю.О. Соціальні послуги в умовах соціалізації глобальної економіки: теорія та практика: монографія. Київ: КНЕУ, 2022. 318 с. (21,16 д.а.).
2. Чалюк Ю.О. Міжнародна координація розвитку соціальної сфери: монографія. Київ: Компринт, 2016. 270 с. (18,2 д.а.).
3. Чалюк Ю.О. Інноваційні механізми міжнародної фінансової допомоги. *Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства*: кол. монографія /за ред. В. П. Ільчука; Чернігів: Чернігів. нац. техн. ун-т, 2016. С. 68-79 (1 д.а.).
4. Чалюк Ю.О. Механізм запровадження в Україні європейських соціальних стандартів. *Адаптація національного законодавства відповідно до Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом*: наук. монографія. За ред. О. В. Кузьменко. К.: Вид. центр «Кафедра», 2019. С. 249-258 (1 д.а.).
5. Чалюк Ю.О. Європейський досвід реформ місцевого самоврядування. *Адаптація національного законодавства відповідно до Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом*: наук. монографія. За ред. О. В. Кузьменко. К.: Вид. центр «Кафедра», 2019. С. 354-363 (1 д.а.).
6. Чалюк Ю.О. Проблема вибору оптимальної моделі соціальної політики України. *Специфіка розвитку сучасного соціально-гуманітарного середовища*: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2021. С. 75-81 (1 д.а.).
7. Чалюк Ю.О., Довганик Н.М. Інтелектуальна власність як об’єкт захисту. *Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального*: колективна монографія/ С.Б. Артеменко, О. Б. Гаєвська, Л. В. Северин-Мрачковська та ін. Київ: КНЕУ, 2021. С. 212-231 (1 д.а., особисто автору належить 0,7 д.а.: досліджено європейський досвід охорони прав інтелектуальної власності).
8. Chaliuk Y. Global socio-economic implications of the Russia-Ukraine war. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. Pp. 357-364 (1 д.а.).

У періодичних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science

9. Chaliuk Y., Yakoviyk I., Chyzhov D., Karpachova N., Hlushchenko S. National security policy in Ukraine: a change in the system of power relations of themodern world. *Revista San Gregorio.* (**Web of Science**). 2020. Nom. 42. Pp. 224-235. URL: https://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/article/view/1555/22-IVAN (0,5 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а.: проведений аналіз організаційно-правового забезпечення національної політики безпеки України).

10. Chaliuk Y., Dovhanyk N., Kurbala N., Komarova K., Kovalchuk N. The digital economy in a global environment. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research.* (**Web of Science**). 2021. VOL. 11, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XVII. Pp. 143-148. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110117/papers/A_30.pdf (1 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: окреслені тенденції розвитку цифрової економіки).

11. Chaliuk Y., Balaniuk I., Kyrylenko V., Sheiko Y., Begun S., Diachenko S. Cluster analysis of socio-economic development of rural areas and peasant farms in the system of formation of rural territorial communities: a case study of Volyn region, Ukraine. *Scientific Papers Series* «*Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*». (**Web of Science**). 2021.Vol. 21(3). Pp. 177-188. URL: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_3/Art19.pdf (1 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: надано комплексну оцінку соціально-економічному розвитку сільських територій на території Волинської області України).

12. Chaliuk Y., Novikova O., Pankova O., Kasperovich O. The Potential of Digitalisation and Social Dialogue in Ensuring Post-Pandemic Labour Market Sustainability: Priorities for Ukraine. *Studies of Transition States and Societies.* (**SCOPUS**). 2021. Vol. 13 (2). Pp. 70-85. URL: http://publications.tlu.ee/index.php/stss/article/view/954/778 (1 д.а., особисто автору належить 0,3 д.а.: обґрунтовано перспективні напрями мобілізації ресурсів для протидії негативному впливу пандемії COVID-19 на ринок праці).

13. Chaliuk Y., Rozskazov A., Anishchenko V., Smal I., Matviichuk O. Implementing of the COM-B Model in In-Service Training of Civil Servants as a Prerequisite for Effective Public Governance. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. (**SCOPUS**). 2021. Vol. 10 (3). Pp. 224-235. DOI: https://doi.org/10.36941/ajis-2021-0080 URL: http://www.richtmann.org/journal/index.php/ajis/article/view/12466 (1 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: обґрунтовано підвищення кваліфікації державних службовців на основі моделі COM-B для підвищення рівня продуктивності їх праці).

У зарубіжних та наукових фахових виданнях України

14. Чалюк Ю.О. Міжнародні донори у соціальному секторі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія:* «*Економічні науки*». 2018. Вип. 30. Т. 3. С. 19–22. URL: https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/305/301 (0,5 д.а.).

15. *Чалюк Ю.О.,* Довганик Н.М. Концепція глобальної освіти в історичній ретроспективі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. № 1. С. 22–29. DOI: https://doi.org/10.31866/2616-745x.1.2018.133410 (1 д.а., особисто автору належить 0,5 д.а.: досліджено прикладні аспекти концепції глобальної освіти).

16. Чалюк Ю. О. Соціальні тренди великої четвірки ООН: МОП, ЮНЕСКО, ФАО, ВООЗ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія:* «*Економіка і менеджмент*». 2019. № 35. С. 12–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2019_35_4 (0,5 д. а.).

17. *Чалюк Ю.О.,* Довганик Н.М. Від трипартизму до поліпартизму Міжнародної Організації Праці: до 100-літнього ювілею. *Бізнес-навігатор.* 2019. Вип. 1 (50). С. 23-28. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2019/50_2019/6.pdf (1 д.а., особисто автору належить 0,5 д.а.: досліджено регулюючий вплив МОП на розвиток глобального ринку праці, соціально-трудових відносин).

18. Чалюк Ю.О. Імплементація в Україні європейських соціальних стандартів. *Економічні студії.* 2019. Вип. 3 (25). С. 173–177. URL: http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2019/3(25)_2019.pdf (0,7 д. а.).

19. Чалюк Ю. О. Сценарії соціально-економічного розвитку ЄС після BREXIT та COVID. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2020. Том 31 (70). № 4. С. 25-32. DOI: https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-6-5 (1 д. а.).

20. *Чалюк Ю.О.,* Довганик Н.М. Типологізація реформ місцевого самоврядування. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 42–47. DOI: https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-8 (0,7 д.а., особисто автору належить 0,5 д.а.: здійснено типологізацію реформ місцевого самоврядування).

21. Чалюк Ю.О. PEST-аналіз причин міграції населення до країн Євросоюзу. *Електронний науково-практичний журнал* «*Інфраструктура ринку*». 2020. Вип. 49. С. 61–67. DOI: https://doi.org/10.32843/infrastruct49-12 (1 д.а.).

22. Чалюк Ю. О. Цифрова конкурентоспроможність країн. *Електронний науково-практичний журнал* «*Інфраструктура ринку*». 2020. Вип. 50. С. 23–30. DOI: https://doi.org/10.32843/infrastruct50-4 (1 д.а.).

23. *Чалюк Ю. О.,* Кириленко В. І. Інноваційність економік світу. *Науковий журнал* «*Підприємництво та інновації*». 2020. Вип. 15. С. 7–14. DOI: https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.1 (1 д.а., особисто автору належить 0,7 д.а.: використовуючи інтегральні індекси інтелектуального потенціалу, встановлено параметри оцінки інноваційності економік світу).

24. Чалюк Ю. О. Детермінанти цифровізації економіки та суспільства. *Науковий економічний журнал* «*Інтелект XXI*». 2020. Вип. 5. С. 138–143. DOI: https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-5.26 (1 д. а.).

25. Чалюк Ю. О. Індекси як критерії оцінки міжнародної соціально-економічної динаміки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2020. Вип. 31. С. 138–145. DOI: https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-31-21 (1 д.а.).

26. Чалюк Ю. О. Вплив COVID-19 на соціально-економічну стабільність середнього класу. *Міжнародний науковий журнал* «*Інтернаука*». *Серія:* «*Економічні науки*». 2021. № 8(52). Том 1. С. 68-78. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-8-7512 (1 д.а.).

27. Чалюк Ю. О. Середній клас у глобальному вимірі. *Міжнародний науковий журнал* «*Інтернаука*». *Серія:* «*Економічні науки*». *2021*. № 1 (45). Том 2. С. *57-69*. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-1-6820 (1 д.а.).

28. *Чалюк Ю.,* Кириленко В., Черьомухіна О. Сучасний вимір ринку праці в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство* [Електронне видання]. 2021. Вип. 34. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-85 (1 д. а., особисто автору належить 0,3 д. а.: виокремлено тенденції трансформації ринку праці в умовах цифрового суспільства).

29. *Чалюк Ю.О.,* Шастун А.Д. Зміни трудової сфери під впливом новітніх мегатрендів сучасності та викликів пандемії COVID-19: досвід України. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2021. Вип.16. С. 255-259. URL: http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5540 (0,5 д.а., особисто автору належить 0,2 д. а.: запропоновано основні напрями державної політики щодо відновлення трудової сфери України на засадах сталості й збалансованості).

30. Чалюк Ю.О. SWOT-аналіз євроінтеграційного прикордонного співробітництва України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип.1 (28). С. 3-8. DOI: https://doi.org/10.32782/easterneurope.28-1 (0,7 д.а.).

31. Чалюк Ю.О. Глобальна конкурентоспроможність Китаю. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. № 1. С. 137-149. DOI: https://doi.org/10.51198/chinesest 2021.01.137 (1 д.а.).

32. Чалюк Ю.О. Стратегія соціально-економічного прориву КНР. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. № 3. С. 127-140. DOI: https://doi.org/10.51198/ chinesest2021.03.127 (1 д.а.).

33. *Чалюк Ю.,* Довганик Н. Розширення можливостей жінок як інструмент соціально-економічного розвитку. *Наукові перспективи.* 2021. № 7(13). С. 279-293. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-7(13)-279-293 (1 д.а., особисто автору належить 0,8 д. а.: досліджено проблему гендерної нерівності).

34. *Чалюк Ю. О.,* Довганик Н. М. Вплив демографічного фактору на соціально-економічну стабільність Китаю. *Міжнародний науковий журнал* «*Інтернаука*». *Серія:* «*Економічні науки*». 2022. Вип. № 7(63). С. 72-82. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-7-8145 (1 д.а., особисто автору належить 0,8 д. а.: проведено аналіз демографічної ситуації у Китаї та її впливу на соціально-економічну стабільність держави).

35. *Чалюк Ю.,* Кириленко В. Оцінка готовності країн до дистанційного навчання. *Приазовський економічний вісник.* 2022. № 1(30). С. 24–33 DOI: https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-4 (1 д. а., особисто автору належить 0,8 д. а.: здійснено ранжування та групування ВНЗ країн за рівнем упровадження електронної освіти, дана рейтингова оцінка готовності держав до дистанційного навчання).

36. Чалюк Ю.О. Глобальні соціально-економічні наслідки російсько-української війни. *Економіка та суспільство* [Електронне видання]. 2022. Вип. 37. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-54 (0,7 д. а.).

37. *Чалюк Ю.О.,* Кириленко В.І. NEET–молодь у системі соціально-економічних відносин. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 2 (35). С. 148-158. DOI: https://doi.org/10.32782/easterneurope.35-21 (1 д. а., особисто автору належить 0,8 д. а.: обґрунтовані соціально-економічні характеристики NEET-молоді).

38. Чалюк Ю.О. Глобальний соціально-економічний розвиток в умовах VUCA, SPOD, DEST та BANI світу. *Економіка та суспільство* [Електронне видання]. 2022. Вип. 36. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-21 (0,7 д. а.).

39. *Чалюк Ю.О.,* Черьомухіна О. К. Ринок праці під час війни: стан та перспективи. *Економіка та суспільство* [Електронне видання]. 2022. Вип. 46. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24 (0,7 д. а., особисто автору належить 0,5 д. а.: проведено порівняльний аналіз стану ринку праці у довоєнний та воєнний періоди).

40. *Chaliuk Y.,* Dovhanyk N. International non-governmental organizations and social responsibility. *The scientific heritage.* Vol. 8 (8). Part 2. Hungary: Budapest, 2017. Pp. 39–41. URL: http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2020/09/VOL-2-No-8-8-2017.pdf (0,5 д.а., особисто автору належить 0,3 д. а.: визначено показники ефективності соціальної діяльності МНУО на основі проведеного SWOT-аналізу).

41. *Chaliuk Y.,* Dovhanyk N. Social partnership of Ukraine with the EU within the European regions and cross-border clusters. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 4 (16). С. 33–38. DOI: https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-4(16)-33-38 (0,5 д.а., особисто автору належить 0,3 д. а.: проведено аналіз інструментів соціального партнерства України з ЄС у рамках транскордонних кластерів та єврорегіонів).

42. Chaliuk Y. Activation of international financing of social development. *Modern Science* (*Moderní věda*). 2022. № 5. Pp. 38-44. URL: https://drive.google.com/file/d/1iNYqSMwl_O-JmJkW1hEmeoKWgNpJvzB4/view (0,5 д.а.)

В інших виданнях апробаційного характеру:

43. Чалюк Ю.О., Довганик Н.М. Концепція глобальної освіти в історичній ретроспективі. *«Україна і світ»: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*: матеріали міжн. наук.-практ. конф. м. Київ, 19-20 квітня 2017 року. К.: КНУКіМ, 2017. С. 48–53 (0,3 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: проаналізовано механізми надання освітніх послуг).

44. Чалюк Ю.О. Сучасні тренди соціалізації макро- та мікроекономічних систем. *«Україна і світ»: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин:* матеріали міжн. наук.-практ. конф., 19-20 квітня 2017 р., К.: КНУКіМ, 2017. С. 114–118 (0,2 д.а.).

45. Чалюк Ю.О., Довганик Н.М. Нова модель генерації міжнародних фінансів. *Корпоративні фінанси*: матеріали ІІ міжн. наук.-практ. конф., 12 жовтня 2018 р., К.: КНЕУ, 2018. С. 117–119 (0,4 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: ідентифіковано інноваційні механізми міжнародного соціального фінансування).

46. Чалюк Ю.О., Довганик Н.М. Політика перебудови світової фіскальної системи. *Корпоративні фінанси*: матеріали ІІ міжн. наук.-практ. конф., 12 жовтня 2018 р., К.: КНЕУ, 2018. С. 133–136 (0,4 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: здійснено класифікацію нових глобальних ресурсів соціального інвестування).

47. Чалюк Ю.О. Інституційний механізм запровадження в Україні європейських соціальних стандартів. *Актуальні теоретичні та практичні проблеми наближення законодавства України до права ЄС*: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 15 березня 2019 р., К.: Вид. центр «Кафедра», 2019. С. 153–158 (0, 3 д.а.).

48. Чалюк Ю.О. Фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами*: матеріали IV всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 18 листопада 2020 р., Київ: КНЕУ, 2020. С. 700-703 (0,3 д.а.).

49. Чалюк Ю.О., Довганик Н.М. Європейський досвід реформ місцевого самоврядування. *Актуальні теоретичні та практичні проблеми наближення законодавства України до права ЄС*: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 15 березня 2019 р., К.: Вид. центр «Кафедра», 2019. С. 69–74 (0,4 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: здійснено типологізацію реформ місцевого самоврядування).

50. Чалюк Ю.О. Регулювання ринку праці та соціально-трудових відносин у країнах ЄС. *Практики імплементації положень глави XXI Угоди між Україною та ЄС «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей»: управлінський аспект:* матеріали інтернет-конф., 5-7 грудня 2018 р., К.: КНЕУ, 2019. С. 73–75 (0, 3 д.а.).

51. Чалюк Ю.О., Мацан М.С. Модернізація системи регулювання європейського кіберпростору. *Цифрова економіка*: матеріали ІІ Нац. наук.-метод. конф., 17-18 жовтня 2019 р., К.: КНЕУ, 2019. С. 379–381 (0,4 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: здійснено типологізацію реформ місцевого самоврядування).

52. Чалюк Ю.О., Пржевальський М. М. Диверсифікація освітнього процесу з використанням франчайзингових програм. *Цифрова економіка*: матеріали ІІ нац. наук.-метод. конф., 17-18 жовтня 2019 р., К.: КНЕУ, 2019. С. 400–403 (0,4 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: здійснено аналіз франчайзингових програм).

53. Чалюк Ю.О., Бутмерчук Д. Ю. Імперативи цифровізації соціальної сфери. *Цифрова економіка*: матеріали ІІ нац. наук.-метод. конф., 17-18 жовтня 2019 р., К.: КНЕУ, 2019. С. 673–376 (0,4 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: окреслено напрями цифровізації соціального розвитку України).

54. Чалюк Ю.О., Довганик Н. М. Причини та наслідки посилення освітньої міграції з України до країн Євросоюзу. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті*: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 29–30 травня 2020 р., Суми: Сум. держ.

ун-т, 2020. С. 18–23 (0,3 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а.: здійснено аналіз причин освітньої міграції з України до країн Євросоюзу).

55. Чалюк Ю.О. Механізми забезпечення гендерного паритету у суспільстві. *Сучасні стратегії ґендерної освіти в умовах євроінтеграції*: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 11-12 вересня 2020 р., Тернопіль: ТНПУ, 2020. С. 68–70 (0,2 д.а.).

56. Чалюк Ю.О. Авторське право у сучасному медіа-просторі. *Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального*: матеріали міжн. наук.-практ. інтернет-конф., 31 березня 2020 р., К.: КНЕУ, 2020. С. 108–111. (0,2 д.а.).

57. Чалюк Ю.О. Covid-19: глобальні соціально-економічні виклики. *Соціально-трудова сфера в координатах нової економіки та глобальної соціоекономічної реальності*: виклики, шляхи розвитку: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 11-12 листопада 2020 р., К.: КНЕУ, 2020. С. 336-338 (0,3 д.а.).

58. Чалюк Ю.О., Плачковська О.О., Огірняк Ю.О. Вплив Covid-19 на адаптивні можливості поколінь X, Y, Z: очікування та реальність. *Priority directions of science and technology development*: матеріали ІІІ міжн. наук.-практ. конф., 22-24 листопада 2020 р., Київ: SPC, 2020. С. 815–818 (0,3 д.а, особисто автору належить 0,1 д.а.: здійснено аналіз впливу Covid-19 на адаптивні можливості покоління Y).

59. Чалюк Ю.О. Фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами*: матеріали IV всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 18 листопада 2020 р., Київ: КНЕУ, 2020. С. 700–703 (0,2 д.а.).

60. Чалюк Ю.О. Соціально-економічні наслідки Covid-19 в Україні. *Соціологія та сучасні соціальні трансформації*: матеріали XIII міжн. конф. студентів та молодих вчених, 19-20 листопада 2020 р., Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 89–91 (0,2 д.а.).

61. Чалюк Ю.О., Довганик Н. М. Критерії соціальної стратифікації. *Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального*: матеріали ІІІ міжн. наук.-практ. конф., 30 березня 2021 р., К.: КНЕУ 2021. С. 211–214 (0,3 д.а.)

62. Чалюк Ю.О. Цифрова конкурентоспроможність України. *Економіка, освіта, технології в контексті глобальних викликів*: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 23-24 вересня 2021 р., С. 58-60 (0, 2 д.а.).

63. Чалюк Ю.О. Диверсифікація освітнього процесу з використанням валідованих та франчайзингових програм: досвід європейських країн. *Науково-практичні аспекти сучасної економічної освіти та науки: інновації, діджиталізація, інтеграція – ІДІ:* матеріали всеук. наук.-пед. підвищення кваліфікації з економічних наук, 15 листопада – 26 грудня 2021 р., Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 116-117 (0, 1 д.а.).

64. Чалюк Ю.О. Вплив демографічного фактору на соціально-економічну стабільність КНР. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність:* XV міжн.

наук.-конф., 24 листопада 2021р., м. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2021. С. 295-298 (0,2 д.а.).

65. Чалюк Ю.О. Соціально-економічний розвиток в умовах TUNA світу. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: матеріали VI міжн. наук.-практ. конф. (присвяченої 100-річчю від Дня народження професора Турченка Михайла Михайловича), 5-16 червня 2022 р., С. 136-138 (0, 2 д.а.).

66. Чалюк Ю.О. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Цифрова екосистема сучасного університету: епідемічні обмеження та виклики воєнного стану*: зб. матеріалів наук.-метод. конф., 25-26 листопада 2022 р., м. Київ, КНЕУ ім. В. Гетьмана. (0, 2 д.а.).

67. Чалюк Ю.О. Гендерний мейнстрімінг у політиці. *Принципи гендерної рівності та недискримінація як євроінтеграційні орієнтири у сфері вищої освіти*: матеріали міжн. наук. конф., 14 лютого 2023 р., м. Київ, КНЕУ ім. В. Гетьмана. С. 151-153. (0,2 д.а.).